oor Quantumkids Biped (Merce Cunningham)

Muntschouwburg Repetitieruimte voor orkest in aanbouw

The Phantom of the Opera

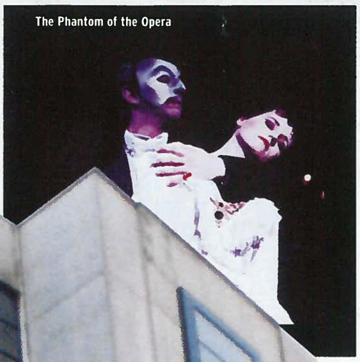

Toelating gesloten verpakking 03/39
Afgiftekantoor GENT X

BELGIË · BELGIQUE
P.B.
9000 GENT X
3/5493

13

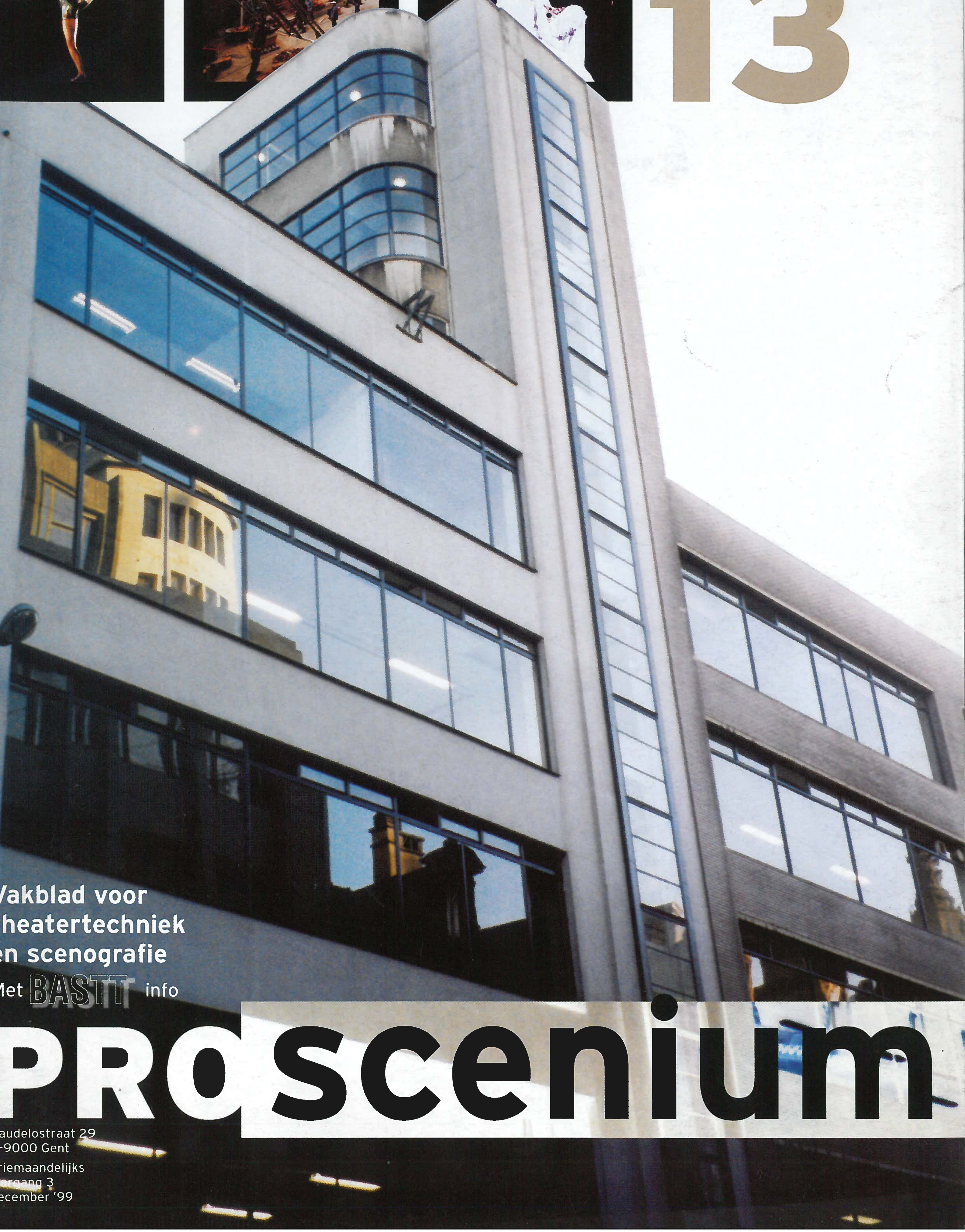

Vakblad voor
heatertechniek
en scenografie

Met BASTT info

PROscenium

audelostraat 29
-9000 Gent
riemaandelijks
ergang 3
ecember '99

Proven Technology, Performance, Quality … and Service

- **ADB EUROPE Spotlights**
  … the Light for Professionals!
- **ADB TV Luminaires and Suspensions**
  VRT, RTBF, VTM, RTL-TVI, VTS, VT4, Studio House …
- **ADB Digital Dimmers**
  … the broadest range in the world!
- **ADB Touring Racks**
  … already over 8000 dimmers on wheels!

- **Phoenix + ISIS® Control**
  … a new dimension in software design!

ADB - Your Partner for Light

ISO 9001 certified

Belgium	Tel : 32 / 2 / 722.17.11	Fax : 32 / 2 / 722.17.64
France	Tel : 1 / 41.17.48.50	Fax : 1 / 42.53.54.76
Germany	Tel : 06108 / 91 250	Fax : 06108 /91 25 25
Great Britain	Tel : 01483 / 76.46.46	Fax : 01483 / 76.99.55
Internet	**http://www.adb.be**	

ADB

A Siemens Company

Vakblad voor theatertechniek en scenografie
In samenwerking met de BASTT

BASTT
oistat

Commissie Publicatie
Rose Werckx

N° 13 december 1999
Driemaandelijks
jaargang 3

PROSCENIUM is een uitgave van

Making Magazines

B.I.C/Making Magazines
Baudelostraat 29
B-9000 Gent
tel. (09) 233 84 63
fax (09) 233 80 87

Redactie
Rose Werckx
Azalealaan 30
B-1030 Brussel
tel. (02) 215 08 52
fax (02) 241 44 76
e-mail bastt@skynet.be
http://users.skynet.be/bastt

Werkten mee aan dit nummer
Jacques Berwouts, Dré Darden, Luc Dhooghe, Ivo Kersmaekers, Marc Leuridan, Tom Timmerman, Rose Werckx, Mieke Bruggeman

Advertenties
Making Magazines
Inge De Ridder
tel. (09) 233 84 63
fax (09) 233 80 87

Secretariaat en abonnementen
Anja Staelens

Vormgeving
Making Magazines
Yves Peters & Patrick Cattoir

Druk
Sintjoris · Nevele

Prijs per nummer 200 BEF
Abonnement België (4 nrs.) 700 BEF
Bank 068-2148521-95
Andere landen 1.000 BEF
Nederland *f* 45
ABN-Amro 46.12.48.913

Teksten, foto's en illustraties mogen enkel worden overgenomen mits voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Verantwoordelijk uitgever
Jacques Berwouts
Kunstenaarsstraat 100
B-9040 Gent

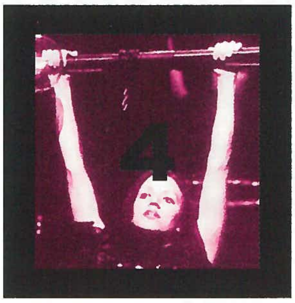

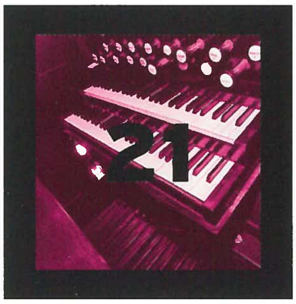

4 media
Theater voor Quantumkids
Randbemerkingen rond de workshop "Nieuwe media en live arts".

9 verslag
Verslag uit Zaandam
Duitse, Engelse, Nederlandse en Belgische Theatertechnici krijgen gelijke voordelen.

10 theatertechniek
Mexicaans avontuur
Herinneringen van een theatertechnicus.

14 theaterarchitectuur
Een werkplaats voor de Munt
De verbouwing van de ateliers en repetitieruimtes in het centrum van Brussel.

21 theatertechniek
Het toneelorgel van de Munt
De restauratie van het Schyven-orgel.

22 theatertechniek
The Phantom of the Opera
Phantom of Technique
Technisch relaas van de Andrew-Lloyd Webber-musical in Antwerpen.

27 verslag
Technology Commission OISTAT
Nieuws uit Helsinki augustus 1999

verder
2 Varia
28 BASTT nieuws
30 ProSpot
31 OISTAT Scenography Commission Meeting
Agenda / Boeken
31 Boeken

Het volgende nummer verschijnt in maart

BOUWSTENEN VOOR PERFECTIE

KS LUIDSPREKERS

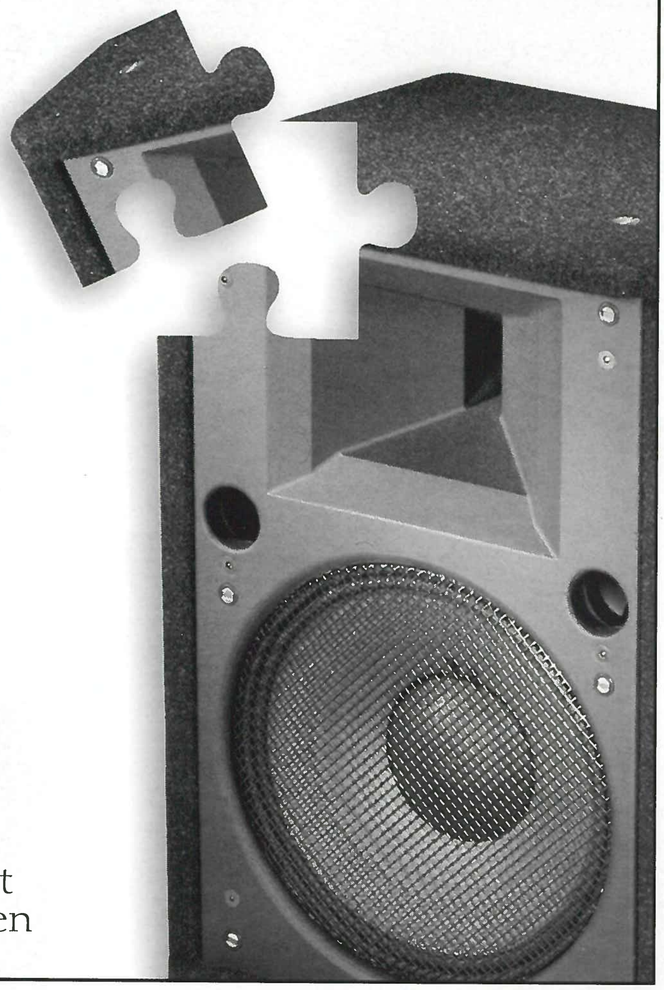

- als verstaanbaarheid belangrijk is
- de digitale stap richting perfectie
- een 'must' voor geluidstechnici
- compact, krachtig en topkwaliteit

SLP b.v.b.a.

Toekomstlaan 1 - 2170 ANTWERPEN
tel: 03 - 641.62.30 fax: 03 - 641.62.31
E-Mail: slp@innet.be

KS een gewaarborgde kwaliteit voor alle geluidstoepassingen

Argos sound leveller

APEX

ARGOS is an affordable, dedicated sound leveller specifically designed to protect your sound-system from abuse.

In the excitement of the event DJs, Musicians and Sound Engineers push modern high-quality sound systems to their limit. This is as inevitable as the consequent repair bills and, increasingly, fines, warnings and worse from your local authorities.

Conventional solutions - limiters and cut-off devices - punish your audio (and your audience). Not so ARGOS. With its smooth-operating, sophisticated, servo-loop design ARGOS delivers all the benefits of conventional limiting without compromising your sound.

And that's not all. If you live in a region where legislation is strict, ARGOS is packed with features to satisfy even the most demanding officials.

PROTECTS your WALLET and your SPEAKERS

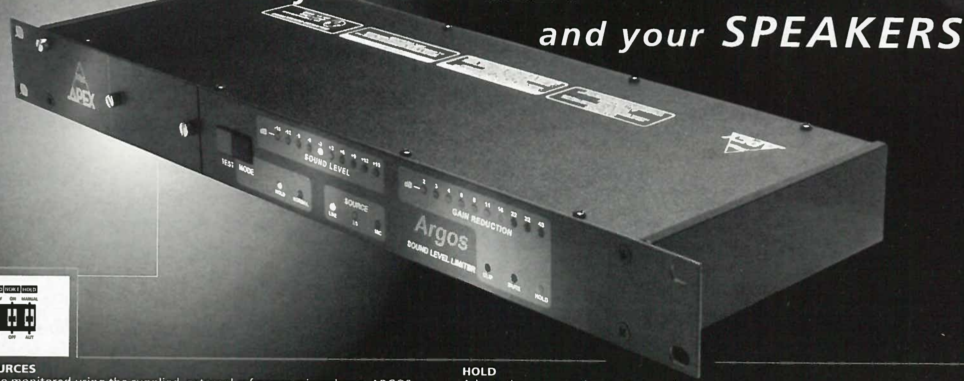

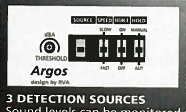

3 DETECTION SOURCES
Sound levels can be monitored using the supplied, external reference microphone. ARGOS can also be used at line level (for eample at the output from a mixer) or between the amplifier and the speaker (standard speaker protection). Operation can be balanced or unbalanced.

SPEED
Adjust the response of the unit if required by your local authorities.

NOISE
No extra equipment is required - ARGOS has it's own pink noise generator for calibration.

HOLD
Adapts the recovery time to the requirements of the programme material - for example between live concerts and recorded sound.

TEST
The self-test button confirms correct installation.

MULTI-PIN CONNECTOR
Allows connection of the optional microprocessor unit. This add-on allows the connection of an external screen or printer and can be programmed to give custom reports on performance history.

APEX nv • Bosdel 52 • 3600 Genk - Belgium • Tel: +32 (0)89 30 63 13 • Fax +32 (0)89 30 60 16 • Email: apex@skynet.be • homepage:http//users.skynet.be/apex
International Sales Enquiries: Mick Brophy • Phone: +44 161 283 9706 • Fax: +44 161 283 9765 • Email: mick@brophy.demon.co.uk

Hollywood, kostuum-verkleed verleden

Spectaculaire kostuums en sieraden, gedragen in grote Hollywoodfilms, zoals *Gone with the Wind* en *Singing in the Rain*, van de 18e eeuw tot WO I.

Tot 19 maart 2000 in het
Haags Gemeentemuseum
Stadhouderslaan 41, Den Haag
tel. 00 31 (70) 3381111

FOTO · OZERSKI
De Blauwe Vogel Het Brood (V. Kornoukov)

De terugkeer van de Blauwe Vogel

In het Gentse museum Van der Haegen loopt een charmante tentoonstelling over leven en werk van **Maurice Maeterlinck**. De aanleiding daarvoor is dat België's enige Nobelprijswinnaar literatuur vijftig jaar geleden overleed. Samensteller Yves Deprez kijkt naar de auteur met het ironisch levensgevoel van vandaag. Drie wandelstokken worden bijvoorbeeld elk heel sec aangeduid als 'de stok waarmee Maeterlinck vermoedelijk Debussy wou afrossen' tijdens een ruzie over diens operaversie van Maeterlincks *Pelléas et Mélisande*. De meeste aandacht gaat naar *De Blauwe Vogel*, een sprookje over twee houthakkerskinderen op zoek naar de mythische 'blauwe vogel'. In de tuin van het museum hebben negen kunstenaars hun interpretatie van Maeterlincks vogel gestalte gegeven. Bij de tentoonstelling hoort de tekst "Blauwe vogel met spruiten" (50 BEF), een ironisch overzicht van Maeterlincks leven en werk. De brochure "Maurice Maeterlinck. Een Nobelprijs voor Gent." (250 BEF) belicht de band van de schrijver met zijn geboortestad.

De tentoonstelling loopt tot 23 december 1999 in het
Museum Arnold Van der Haegen
Veldstraat 82, 9000 Gent
tel. (09) 269 84 60
Open van maandag tot vrijdag
10 – 12 en 14 – 16.30 u.

Brussel 2000, de officiële gids

De Culturele Gids van Brussel van de Stichting voor de Kunsten gaat dit jaar integraal over **Brussel – Europese cultuurstad 2000**. De gids geeft een overzicht van zowat alle culturele manifestaties die in Brussel worden georganiseerd vanaf november '99 tot eind 2000. Naast de algemene filosofie en de grote krachtlijnen van het project *Bruxelles/Brussel 2000* en de gevolgen voor het cultureel erfgoed krijgt u een handleiding bij de culturele plaatsen, een chronologisch overzicht van de belangrijkste evenementen en een aantal nuttige adressen, waaronder – niet onbelangrijk voor wie al deze culturele kost wil verteren – een uitgelezen selectie restaurants en cafés.

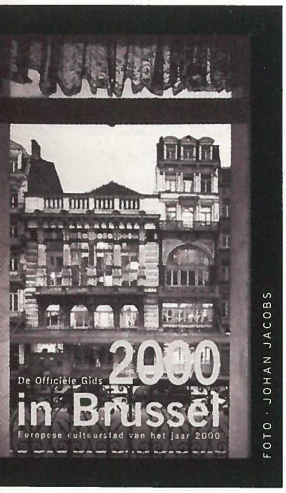

FOTO · JOHAN JACOBS

De Officiële Gids · 2000 in Brussel *Europese cultuurstad van het jaar 2000*
350 p., uitgegeven door Best Of Publishing 1999 & Stichting voor Kunsten
prijs 890 BEF (€ 22,06)
Geactualiseerde informatie vindt u op de internet-site van de Stichting voor de Kunsten: **www.agenda.be**

Herman Teirlinckprijs Theaterfoto 1999

"Theaterfotografie kan grosso modo vanuit twee verschillende, evenwaardige uitgangspunten benaderd worden. Vooreerst is er het functionele rapporteren van een voorstelling, het vakkundig documenteren van wat geweest is: foto's die de essentie van een voorstelling bundelen in een krachtig en juist beeld, als blijvende herinnering aan het vluchtige theaterstuk. Een aantal van deze fotografen slagen er bovendien in om aan deze documentaire functie een persoonlijke 'touch' toe te voegen. Dat levert foto's op die subtiel de gevoeligheid van de fotograaf weerspiegelen. De boeiendste van deze foto's werden dan ook geselecteerd voor de tentoonstelling.

FOTO · MAARTEN VANDEN ABEELE
Carlotta en Mil The Snakesong Trilogy, Luik (Needcompany)

Een nieuwe tendens in de theaterfotografie manifesteert zich in het werk van fotografen die niet het zuivere 'rapporteren' tot doel hebben. Hun foto's zijn associatief, voornamelijk sfeerscheppend, en accentueren een emotie, een gedachte of de visie van de theatermaker op dat moment. De inbreng van de fotograaf is groter. Er is een intense wisselwerking tussen fotograaf en regisseur/gezelschap. De jury bepaalde vrij snel en unaniem dat één fotograaf deze invalshoek schitterend invult: **Maarten Vanden Abeele**. Op een indringende en verrassende manier biedt deze fotograaf een nieuwe kijk op wat theaterfotografie kan zijn. Hij slaagt erin foto's te maken die beklijven en die een grote betrokkenheid bij het gezelschap verraden. Het resultaat zijn beelden die je niet onberoerd laten: kwetsbaar, rauw, ontroerend, verhelderend.

uit brochure VTI – Herman Teirlinckprijs. Theaterfoto 1999

De tentoonstelling met het werk van 10 genomineerde fotografen loopt nog in deze centra:
cc Hasselt
Kunstlaan 5, 3500 Hasselt
van 1 tot 27 februari 2000
cc De Werft
Werft 32, 2440 Geel
van 3 tot 28 maart 2000
Het Paleis
Meistraat 2, 2000 Antwerpen
van 7 april tot 2 mei 2000
De Kortrijkse Schouwburg
Schouwburgplein 14, 8500 Kortrijk
van 9 tot 28 mei 2000

Waar eet Freek in Sneek?

Er is een nieuwe editie verschenen van **Waar eet Freek in Sneek?**, een theater- en restaurantgids voor Nederland en België, waarin meer dan 125 theaters en bijna 400 restaurants staan vermeld. Het boek bevat veel praktische informatie over de schouwburgen in de verschillende steden, zoals een plattegrond en telefoonnummers om kaarten te bestellen.
Het betreft een volledig herziene versie, onder redactie van Shirley Constapel, Remco Dolstra en Sandy de Roos, met een voorwoord van Freek de Jonge.

ISBN 90 6403 5202
prijs *f* 27,50

De nieuwe media en multimediale toepassingen zijn de hype voorbij. Het toverwoord interactiviteit kreeg plots een plaats in de koelkast, tussen de microwave-pizza en de gemodificeerde sojaburger. We hebben nog steeds niet gecopuleerd met spelletjesheldin Lara Croft of virtueel model Tookay, en dat zal nog wel even duren. Niettemin bogen enkele *youngsters* onder leiding van Jan De Pauw zich tijdens het voorbije Theaterfestival over de werkelijke *state-of-the-art* van de nieuwe media. In een workshop maakten ze actief kennis met het digitale presentatieprogramma *Director*.

uteur TOM Timmerman

'The future is now', maar is ze voor theatermakers ook morgen nog zo *'bright'*?

Theater voor vader:

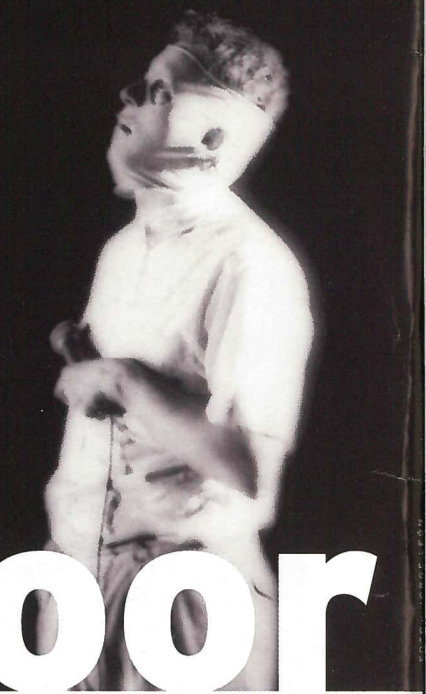

Rotjoch (1997-'98-'99)
een coproductie van het KunstenFESTIVALdesArts, Holland Festival en Toneelschuur Producties
regie: Guy Cassiers

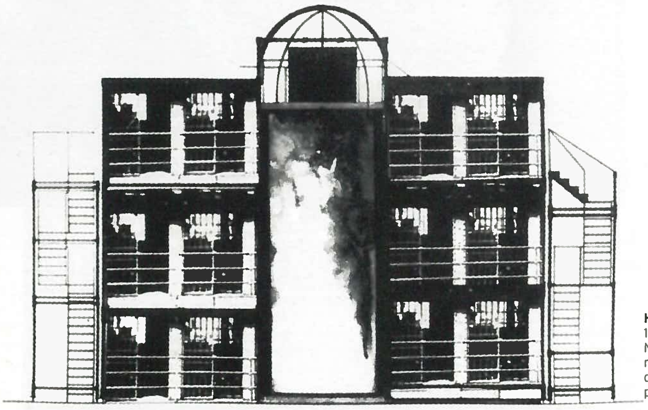

Hoppla, Wir leben! Ernst Toller
1927 · Berlijn, Theater am Nollendorfplatz
regie: Erwin Piscator
decors: Traugott Müller
projecties: John Heartfield

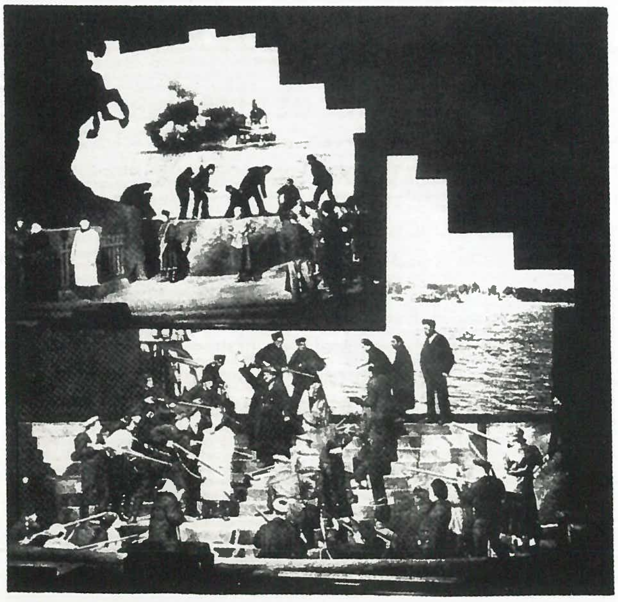

Sturmflut Alfons Paquet
1926 · Berlijn, Volksbühne
regie: Erwin Piscator
decors: Edward Suhr
Een combinatie van theater en cinema.

Multimedia zijn in het theater niet zo nieuw. Al sinds de jaren '20 zijn film en andersoortige projecties een steeds weerkerend gegeven in diverse theaterproducties. Men wou de directheid van de theatrale ruimte en tijd doorbreken, of dus net dat omzeilen waarin het theater zich onderscheidt van andere kunsten. De grote doorbraak kwam er ongetwijfeld met de video rond de jaren '70. Vanaf toen was iedereen in staat beeld en verhaal te manipuleren zoals hij of zij dat wenste, zonder grote technische ballast of onoverkomelijke kosten.

Vlakke communicatie

De soft- en hardware die nu op de markt is, doet de video qua gebruiksgemak en als manipulatiewerktuig natuurlijk imploderen tot *peanuts*. Video lijkt wel een prehistorische automaat in vergelijking met de *tools* die fabrikanten als *Macromedia, Adobe* en *Avid* aanbieden. Gecombineerd met spraaktechnologie, verwezenlijkingen uit de domotica en elektronische beveiliging kan men gerust stellen dat ongeveer alles wat je wilt of verlangt vandaag mogelijk is. Dat is alles, met de beperking van het vlakke scherm.
Voor het theater zelf is er sinds de eerste exploten van illustere Duitse en Russische regisseurs uit het interbellum in de grond niet zo veel veranderd. De vraag blijft – als we het over beelden hebben – hoe je dat vlakke scherm functioneel in het theaterbeeld kan inpassen. Daar houdt het op. Je kunt anno 2000 op dat scherm wel laten zien wat je wil en wanneer je het wil, maar de essentie blijft gelijk.

What passed through one art and is still marked by it, can no longer enter another.

Robert Bresson

Quantumkids

say something is dead,
't to say it's not around.

Joseph Kosuth

Buiten het theater heeft de revolutie wel plaatsgevonden: er zijn nieuwe media ontstaan die functioneren volgens een totaal eigen dynamiek en code. Na verloop van tijd lijken ze de belofte van volledige communicatie wel te kunnen inlossen. Want waaraan je uiteindelijk werkt als theatermaker (of kunstenaar *tout court*) is communicatie. Het alfa en het omega van elke uitdrukking: mijn communicatieve machinerie.

De lichamelijke beleving

De eerste grote vraag is natuurlijk of het allemaal wel zo nodig moet. Of je theater niet gewoon theater mag laten zijn – in al zijn anachronisme, in al zijn lichamelijkheid, in al zijn unilateraliteit – en je de andere media niet gewoon kan aanwenden in die gebieden waar ze zo geschikt voor zijn. Theater op televisie bijvoorbeeld is noch goed theater, noch goede televisie. Om enigszins kwaliteit te garanderen, moet er bewerkt worden naar het medium toe, zodat het product bv. goede tv is, maar geen theater meer.

Daarom is het zeer moeilijk met de nieuwe media verder te gaan dan het louter decoratieve, om die diverse elementen vanuit henzelf volwaardige actors te laten zijn. De nieuwe media kunnen helpen om mooie theaterbeelden te maken, maar de belofte die ze als zelfstandig medium inhouden, lijken ze te verliezen bij gebruik *on the floor*.

Daarbij speelt nog een ander element een rol. In navolging van Deleuze en Guattari – het is tegenwoordig zo'n mode om deze twee Franse filosofen te vernoemen, dat het bijna pijn doet – werd de fysiologie geïntroduceerd in het denken over kunst en media. Een lichaam, het lichaam van de toeschouwer, reageert anders op een confrontatie met een schilderij, een bezoekje aan de cinema of het meemaken van een theatervoorstelling. Het zijn andere prikkels, die op verschillende manieren worden verwerkt.

Vandaar dat een schilderij op een foto of een film nooit zo 'mooi' kan zijn (althans dezelfde sensatie kan oproepen) als wanneer je er voor staat, op 30 centimer afstand en met snotterende neus. Als ik een kwartier surf op het internet is dat (voor mijn lichaam) anders dan een uur theater kijken. Wil ik dus bij wijze van spreken mijn Playstation integreren in een theatervoorstelling, dan is er een confrontatie tussen beide gewaarwordingen van het lichaam. Een confrontatie die naar alle waarschijnlijkheid niet te overbruggen valt. Die confrontatie kan wel op verrassende en stimulerende manieren getoond en aangegaan worden, maar al bij al wordt ze niet overbrugd.

Theater is als wandelen

De tweede grote vraag is of het wel zin heeft. Theater vertelt ons natuurlijk wat alleen theater ons kan vertellen, daaraan ontleent het zijn uniciteit. Theater kan niet vertellen wat mijn Playstation me zegt, noch wat de dj's op een of ander obscuur *rave-fest* overbrengen, noch wat de nieuwste film van de gebroeders Wachowski (van o.a. *The Matrix*) ons bijbrengt. Of: als je de communicatie die uiteindelijk tot stand komt, vergelijkt met de verplaatsing tussen punt A en punt B, dan kun je die afstand wandelen, fietsen, treinen, vliegen, enzovoort. Je raakt uiteindelijk altijd in punt B, maar de gewaarwording, de sensaties en prikkels zijn heel anders. Je zegt met andere woorden dus wel hetzelfde, maar communiceert het op totaal verschillende manieren. *(I hope I didn't lose you on that one)*.

De consequentie van dat beeld is echter dat de ene prikkel beter bij een bepaalde tijd en omstandigheid past dan een ander. Vrijwel niemand wandelt van de kust naar Brussel, de uitzondering daar gelaten neemt men de trein of auto. Waarom? Omdat de auto beschikbaar is, efficiënter is, en zelfs deel uitmaakt van onze cultuur. Hetzelfde met theater versus televisie, film, websites, enzovoort. Om de analogie compleet te maken, moet je theater wel vergelijken met het wandelen en niet met de auto. Het is dus een curiositeit wanneer het wordt gebezigd.

Director 6.0

Concreet gezien werd de workshop op het Theaterfestival opgehangen aan een kennismaking met het digitale presentatieprogramma *Director* (versie 6.0, Macromedia). Director is onder meer de software waarmee de makers van

Rotjoch een coproductie van het KunstenFESTIVALdesArts, Holland Festival en Toneelschuur Producties

Rotjoch werkten. Het is de meest gebruikte tool voor het aanmaken van multimediapresentaties op cd-rom. De structuur van het programma is vergelijkbaar met andere mediamontageprogramma's als *Composer* en *Premiere* (en is er ook compatibel mee). Dat betekent dat je werkt met een tijdslijn waarop je alle elementen naar believen kunt plaatsen en activeren. Tekst, beeld, geluid,

Opera (werktitel)

Het Kaaitheater brengt binnenkort nieuw werk van de New Yorkse *Builders Association*. Deze groep is voor het derde opeenvolgende seizoen te gast. Hun nieuwe project *Opera* (werktitel) is gebaseerd op het verhaal en de structuur van een bekende opera.

Het verhaal wordt verteld maar ook gedeconstrueerd in de typische *Builders*-mix van live performance en technologische hoogstandjes.

Opera speelt in op de explosie van mediakunst die momenteel aan de orde is in technomuziek en video, en waarin fragmenten en samples worden gebruikt uit vele culturele bronnen. *Opera* onderzoekt de structuur van een van de grote klassieke opera's en hanteert daarbij de taal van de hedendaagse dj- en vj-cultuur. Welke opera zal worden gebruikt, ligt nog niet helemaal vast, maar gedacht wordt aan zowel Brecht/Weills *Mahagony* als Benjamin Brittens *The Turn Of The Screw*.

Vele opera's, vooral de negentiende-eeuwse, zijn te beschouwen als toenmalige 'multimediaspektakels' waarin muziek, theaterdesign, tekst en beweging samenkomen in een episch gebeuren dat het publiek in vervoering wil brengen. De hedendaagse technomuziek en -scène reflecteert dezelfde impulsen.

1,2,3 en 4 maart 2000, 20.30 uur
Lunatheater, Brussel

C-Series:
Less is more.

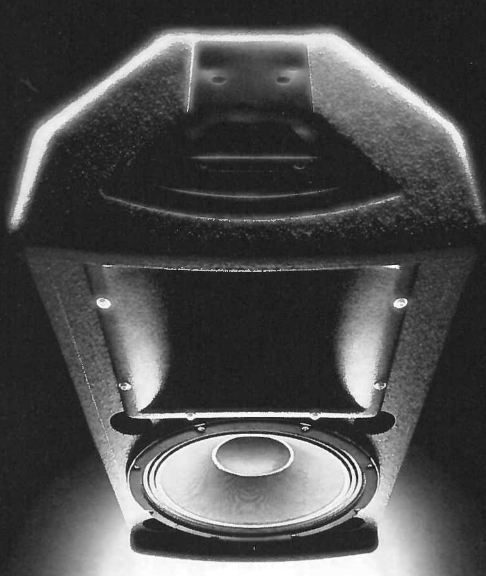

If you think big is beautiful, we would like to convince you otherwise. The d&b C-Series, for example the C6 and C7-TOP systems, offers extremely compact, economical and proven sound reinforcement solutions for small to medium-sized applications. They show their surprising strengths in a variety of roles: in applications where speech and music playback do not necessitate additional subwoofers, as centre clusters, delays or infills. In fact in any situation where full sound and well defined dispersion over an xtended frequency range is required. And vith the addition of the C7-SUB, both systems lso represent a powerful and efficient PA ystem with ample headroom. We will be appy to demonstrate with the d&b C-Series hat less really is more.

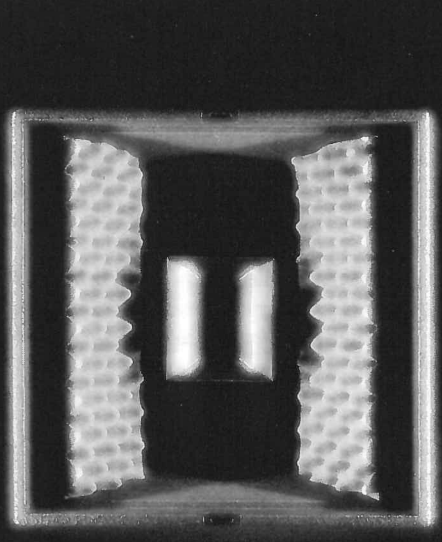

AMPTEC
stage & studio technology

Helstraat 25
3500 Hasselt
BELGIUM

Tel.+32-11-28 14 58
Fax+32-11-28 14 59
www.amptec.be
e-mail: sales@amptec.be

d&b audiotechnik

video en animatie worden allemaal geïntegreerd bediend door één en hetzelfde programma, waardoor de mogelijkheden bijna oneindig worden. *Director* is zeer gebruiksvriendelijk. Na een week hadden de meeste deelnemers aan de workshop de structuur al doorgrond, en dan komt het er enkel nog op aan te weten welke touwtjes je op het juiste moment moet aantrekken. Met andere woorden: spelen, foefelen, *trial and error*. De enige drempel die voor sommigen misschien wat te hoog ligt, is het noodzakelijk gebruik van de programeertaal *Lingo*. Lingo is echter relatief eenvoudig eenmaal de eerste twee stappen zijn gezet, en de hulpfunctie is in dit verband zeer uitgebreid. Het komt erop neer dat je vrijwel alles wat je kunt bedenken op het scherm getoverd krijgt.

Als je verschillende media wilt gebruiken in een theatervoorstelling, dan lijkt *Director* de aangewezen keuze. (Zelfs de terminologie van het programma komt overeen: *cast*, *stage*, *score*, e.d.).

Niettegenstaande de – essentiële – opmerkingen van de eerste paragrafen een absolute aanrader dus. Zeker in combinatie met spraakherkenning lijkt interactiviteit tussen acteurs en de theatrale machinerie maar net om de hoek te liggen, en zijn wilde fantasieën niet langer te bedwingen.

Toch wordt al vlug duidelijk dat *Director* nog maar aan het begin staat van een gigantische evolutie, een evolutie waarvan het programma zelf al zwanger lijkt te zijn. Eens de interface van het vlakke scherm degelijk kan worden doorbroken, lijken zeer spectaculaire resultaten niet veraf. Let wel, door de kracht van het werktuig ligt het gevaar voor gadgetisme en vormelijke effectjagerij dichtbij. (Onder welke categorie valt bijvoorbeeld *Biped*, de laatste productie van de nu al tachtigjarige Merce Cunningham, die haar Europese première beleefde op het *International Tanzfest* in Berlijn? Het gebruik van Motion Capture Technology en Character Studio R2 toont effectief het doorbreken van het vlakke scherm en levert ontzagwekkende beelden op, maar blijft in essentie even problematisch als fascinerend).

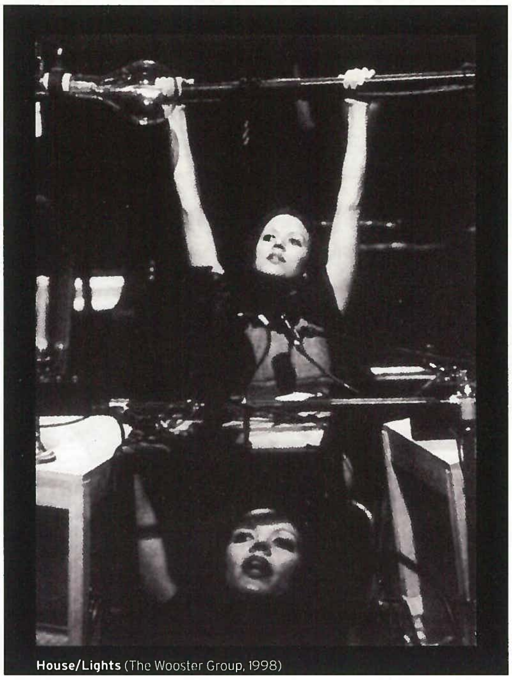
House/Lights (The Wooster Group, 1998)

Kruisbestuiving

De vragen naar zin en noodzaak om deze presentaties in het 'theater' te integreren, blijven even prangend en onafwendbaar als evident. Tegelijk met de zware behoefte om de traditionele grenzen op te heffen – het is toch ook maar een kwestie van tijd vooraleer televisie, video, pc, internet en gameconsoles in één *package* worden aangeboden? – voel ik evenzeer de behoefte aan voldoende sterke resultaten. Verder dan de *Wooster Group* en *Builders Association* is bijna nog niet geraakt, en die bevinden zich technologisch dan nog in een lang vervlogen oertijdperk. Vooralsnog overstijgt de ruis de melodie (al is dat misschien een kenmerk van gelijk welk geheel van creatieve uitingen: veel sop, weinig kool).

Eerst en vooral is benjispringen geen parachutespringen of omgekeerd, waarom zou alles dan wel plots theater moeten zijn (of theater een heleboel andere dingen, *for that matter*)?

Daarnaast denk ik ook dat de nieuwe media hun voordeel kunnen halen bij een *shop-around* in de mechanismen van het theater (en film, en televisie) om in communicatie te treden met mensen, ze te binden, te raken en te entertainen. Ondertussen kunnen theatermakers wel nagaan waar hun anachronisme ligt, waar net die aantrekkingskracht ligt van de nieuwe media, om die dan te bewerken en te vertalen naar het eigen medium.

Bon, problemen zijn eenvoudig, antwoorden zijn dat niet. Ik ga gewoon lekker naar de volgende drum'n bass rave.

einde

Tom Timmerman studeerde in 1999 af aan het departement GGS Theaterwetenschappen van de UIA. Dit seizoen is hij medewerker van o.m. *Het Toneelhuis* (Antwerpen) en *Malpertuis* (Tielt). Hij leverde verschillende bijdragen over de podiumkunsten in diverse media.

Jan De Pauw is docent aan het RITS, voormalig medewerker van het multimediaprogramma *Xplo* (Kanaal2) en het *Cybertheater*, maar vooral passioneel wanneer het op jongerencultuur en media aankomt. Samen met Mathilde Geens vormt hij *JaM Productions*, dat onder meer de cd-rom voor het Gentse theaterhuis *Victoria* maakte.

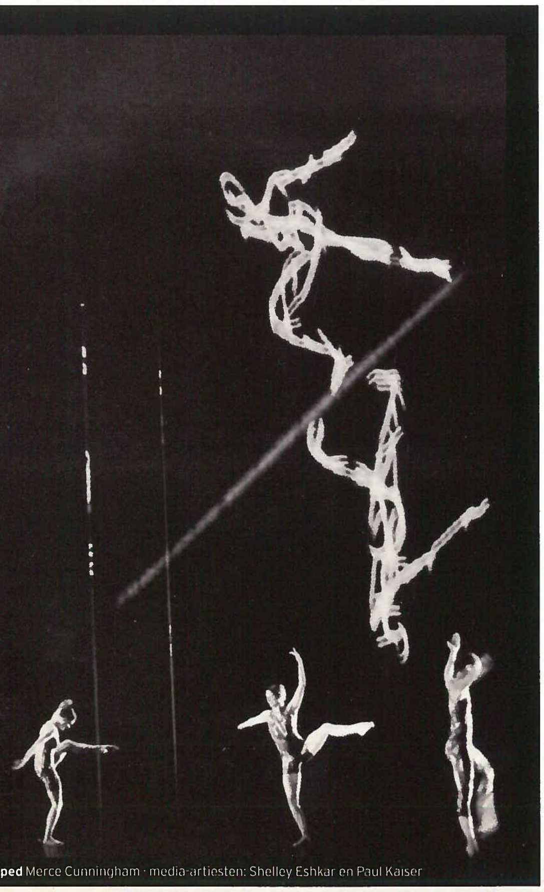
ped Merce Cunningham · media-artiesten: Shelley Eshkar en Paul Kaiser

Enkele URL's

www.zuper.com
Zuper was met zijn *partner in crime* Entropy8 te gast op de workshop met zijn prachtige webomgevingen. Top op het gebied van www-art.

www.audiorom.com
award-winning cd-romcollectief, gasten op de workshop, top qua non-commercieel cd-romontwerp.

www.toneelschuur.nl
productiehuis van *Rotjoch*, voorstelling in regie van Guy Cassiers, die te gast was op de workshop.

www.victoria.be
Jan De Pauw is co-auteur van de leuke cd-rom over tien jaar *Victoria*

www.theaterfestival.be
alle info over het voorbije theaterfestival

kaaitheater.vgc.be
gastheer/-vrouw van het theaterfestival en organisator van de workshop (op deze website zijn nog veel meer links en info te vinden i.v.m. de workshop).

www.macromedia.com
moederbedrijf van *Director 6.0*, heeft ook *Shockwave* en *Flash* in het aanbod. De nieuwste versie (Director 7.0.2) werd reeds gelanceerd. Alle info daar te vinden of te vragen.

www.illusion2k.com
Webbie Tookay is het eerste virtuele model van *Elite*, het grootste en belangrijkste modellenbureau ter wereld

www. tombraider.com
huis van Lara Croft, super c-babe en cultureel ambassadrice van Groot-Brittannië.

www.newmediacentre.com
forum en pioniers van het *ICA* (London) voor kunstenaars die met nieuwe media werken.

YOUR PARTNER IN PRO AUDIO

Bijvennestraat 1A - 3500 Hasselt - Tel 011/23.23.55. - Fax 011/23.21.72.
E-mail sales@eml.be - Website http://www.eml.be

NEW

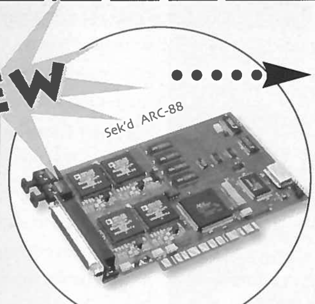

BETAALBARE EDITING VOOR PC & MAC :

Hard- en software van Bias, Lucid, Sek'd...

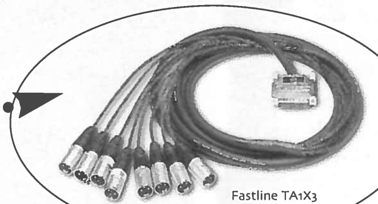
Fastline TA1X3

KABELS EN CONNECTOREN :

Multikabelsystemen op maat, Fastline, Hosa, Neutrik, Switchcraft...

DRAADLOZE SYSTEMEN, RTT GOEDGEKEURD : Samson

NEW

Samson Concert 4

FLIGHTCASES UIT EIGEN ATELIER :

Rainbow, Unicase, Helicase...

Unicase 2+4 units

GRATIS Vooronwerp + advies

Nexo PS15

GELUIDS-SYSTEMEN OP MAAT :

DAS, Electro-Voice, Mc-Larren, Mc-Tique, Nexo...

Mackie CR1604VLZ

MIXERS VOOR IEDERS BUDGET :

Cadac, Mackie, Samson, Soundtracs...

Bijvennestraat 1A - 3500 Hasselt - Tel 011/23.23.55. - Fax 011/23.21.72.
E-mail sales@eml.be - Website http://www.eml.be

...of fax Raf Lenssens
...or meer informatie,
...n demo of voor een
...ijblijvend bezoek :
...el. 09/ 236.37.18
...ax. 09/ 236.37.19
...M : 075/ 66.98.49

DOCUMENTATIE AANVRAAG

! MARKEER A.U.B. ! X

PRO AUDIO

D=Documentatie
P=Prijs

D	P	
0	0	AEE : *limiters*
0	0	AUDIO - TECHNICA : *mics, mixers, headphones*
0	0	BIAS : *audio editing software for MAC*
0	0	BOUYER : *industrial sound equipment, 100V*
0	0	CADAC : *automated live mixing consoles*
0	0	CEDAR : *audio restoration*
0	0	CHESLEY : *CD-players, turntables (DJ's)*
0	0	CROWN : *amplifiers, mics*
0	0	DAS : *speaker systems*
0	0	DRAWMER : *EQ & dynamics, + tubes*
0	0	ELECTRO-VOICE : *speakers, amplifiers, mics*
0	0	FOCUSRITE : *pré-amps, EQ's, comp/lim, convertors*
0	0	FOSTEX : *DAT rec., multitracks, speakers, mics*
0	0	GENEX : *MO recorders*
0	0	HARTKE : *speakers & amplifiers for bass - guitars*
0	0	HELICASE : *light weight flightcases*
0	0	HIIH : *speakers*
0	0	HHB : *portable DAT recorders, CD-R recorder*
0	0	LA AUDIO : *signal processing*
0	0	LUCID : *audio hardware for MAC*
0	0	MACKIE : *analogue & digital mixers, amps, speakers*
0	0	MC LARREN : *speaker systems*
0	0	MC TIQUE : *speaker systems*
0	0	METRO AUDIO : *intercom systems*
0	0	MOTIONWORKS : *remote controllers, synchronisers*
0	0	NEXO : *speaker systems*
0	0	PANASONIC : *DAT recorders*
0	0	PIONEER : *DAT recorders*
0	0	PHL : *speakers*
0	0	PHONIC : *equipment for DJ's*
0	0	RAINBOW : *flightcases*
0	0	SABINE : *feedbackcontrollers, delay's, EQ's*
0	0	SAMSON AUDIO : *mixers, amps, mics, EQ's*
0	0	SAMSON WIRELESS : *wireless mic systems*
0	0	SEK'D : *soft- and hardware for PC*
0	0	SOUNDTRACS : *analogue & digital mixers*
0	0	SPENDOR : *studio monitors*
0	0	TUBE-TECH : *tube gear, signal processing*
0	0	UNICASE : *flightcases*
0	0	VEGA : *wireless intercom systems*

ACCESSORIES

0	0	AUDIO ACCESSORIES : *patchpanels, acc.*
0	0	EML : *acoustic treatment, materials for FC, tape*
0	0	FASTLINE : *cables, connectors*
0	0	FLITEWARE : *materials for flightcases*
0	0	HARTING : *multi-connectors*
0	0	HHB : *recording media, tapes, CD-R's*
0	0	HOSA : *cables, adaptors, acc.*
0	0	KM : *cable drums*
0	0	K&M : *mic stands, speaker stands*
0	0	LITTLITE : *gooseneck lights, acc.*
0	0	NEUTRIK : *connectors, adaptors*
0	0	OMNIMOUNT : *mounting systems for speakers*
0	0	PENN : *materials for flightcases*
0	0	SOCAPEX : *multi-connectors*
0	0	SWITCHCRAFT : *connectors*

LIGHT

0	0	STARWAY : *light & special effects*
0	0	EML PRO AUDIO CATALOGUE (NL of FR)
0	0	....

FAX-BACK
Info - inquiry document

BEDRIJF : ....
TEL.: .... FAX : ....
NAAM : ....
STRAAT : .... NR : ....
GEMEENTE : .... POSTCODE : ....

Gelijke voordelen voor Duitse, Engelse, Nederlandse en Belgische theatertechnici

Verslag uit Zaandam

auteur IVO Kersmaekers

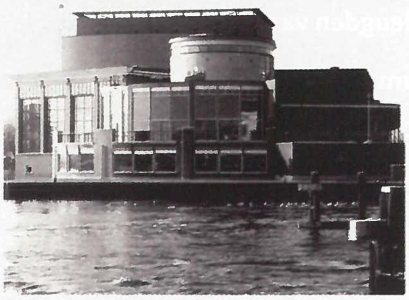

Op 31 augustus 1999 vond in het Zaantheater in Zaandam de ledenvergadering plaats van de Vereniging voor Podium-Technologie. Het bestuur van de VPT wou zijn leden graag laten kennismaken met de werking van zusterverenigingen uit de buurlanden, en had een bestuurslid uit Duitsland, Engeland en België uitgenodigd voor een korte lezing.

Zo kwam het dat ik de avond voordien in Amsterdam aan tafel zat met Howard Bird, de *executive director* van de *Association of British Theatre Technicians*, Karl-Heinz Wollmann, *stellvertretender Vorsitzender* van de *Deutsche Theatertechnische Gesellschaft*, Paul van Oort, voorzitter van de *VPT* en enkele Nederlandse bestuursleden.

Voordelen voor BASTT-leden

Uiteraard ging het gesprek over samenwerkingsmogelijkheden tussen de verenigingen. Al snel werd besloten de mogelijkheid te onderzoeken om aan alle leden dezelfde voordelen te geven. Dit wil zeggen dat je met je BASTT-ledenkaart in onze buurlanden dezelfde voordelen krijgt als de nationale leden. De volgende keer dat de VPT bijvoorbeeld een lezing organiseert, mag je met je BASTT-lidkaart binnen aan hetzelfde verminderd tarief als de VPT-leden. Aangezien de Duitse DTHG al een dergelijke afspraak heeft met Zwitserland en Oostenrijk, is je BASTT-lidmaatschap voortaan ook geldig in Duitsland, Zwitserland, Oostenrijk, Engeland en Nederland voor alle activiteiten die de verenigingen organiseren.

De volgende dag vond de jaarlijkse ledenvergadering plaats in het nieuwgebouwde Zaantheater in Zaandam. De voormiddag verliep klassiek volgens de statuten: goedkeuring van het verslag van de vorige vergadering, goedkeuring van het financieel jaarverslag, verslagen van de verschillende werkgroepen en commissies (en daar zijn er in Nederland véél van) en aftreden en verkiezen van bestuursleden.

Nederlandse belangstelling

Na de lunch was het tijd voor de voorstelling van de zusterverenigingen. Gelukkig mochten zowel Howard, Karl-Heinz als ikzelf dit in onze moedertaal doen. Het was opvallend te vernemen hoe men met verschillende benaderingen en filosofieën hetzelfde doel tracht te bereiken. Bij Nederlandse leden was de interesse voor de werking van de BASTT bijzonder groot, en vooral ons onvolprezen tijdschrift ProScenium werd door de Nederlandse abonnees de hemel in geprezen.
Hierna mochten de architect en de begeleidende theatertechnicus van het Zaantheater ons rondleiden in hun creatie. Het theater bestaat uit een grote zaal met 900 stoelen, een speelvlak van 16x14 meter, een beweegbare orkestbak voor 60 musici en 2 zaalbruggen. Het opvallendste is de computergestuurde trekkenwand. De plaatselijke centerman was er enthousiast over, maar naar mijn mening was het geheel redelijk lawaaierig. De kleine zaal heeft 200 stoelen op een uitschuifbare tribune, een speelvlak van 10x8 meter, een brugsysteem met een vrije hoogte van 7 meter en 12 elektrische trekken.

De onvermijdelijke borrel op het terras van het theaterfoyer, met uitzicht over de Zaan, sloot de vergadering af.

einde

Zaantheater

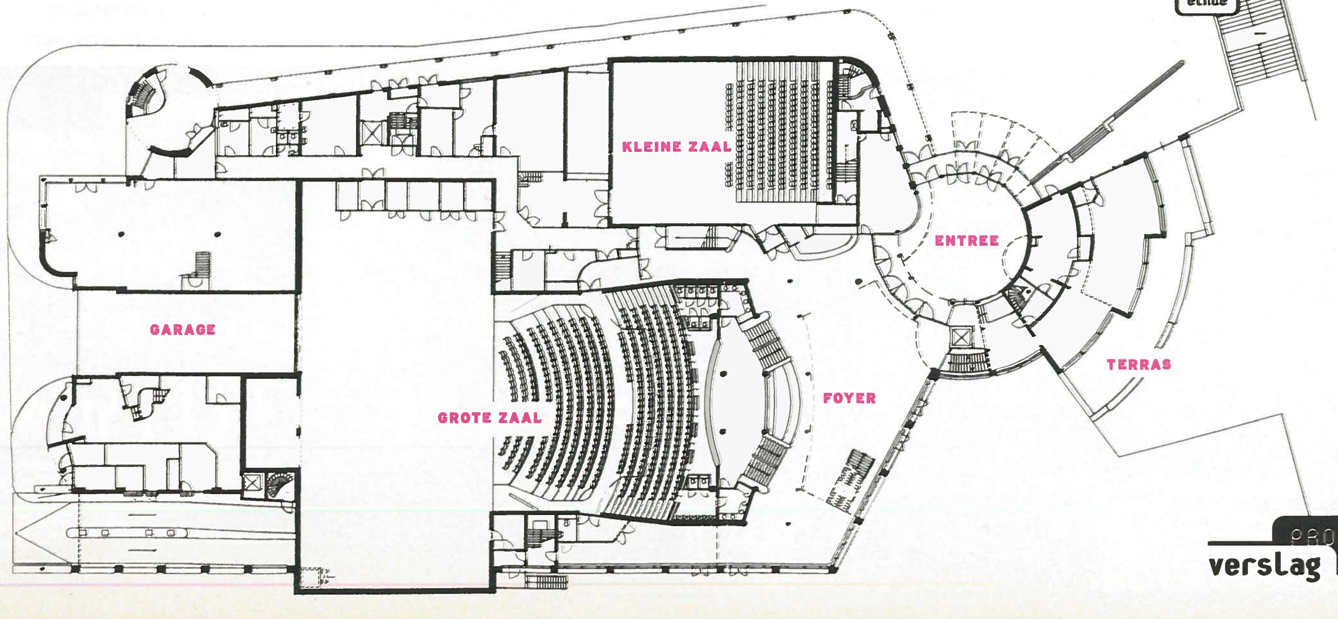

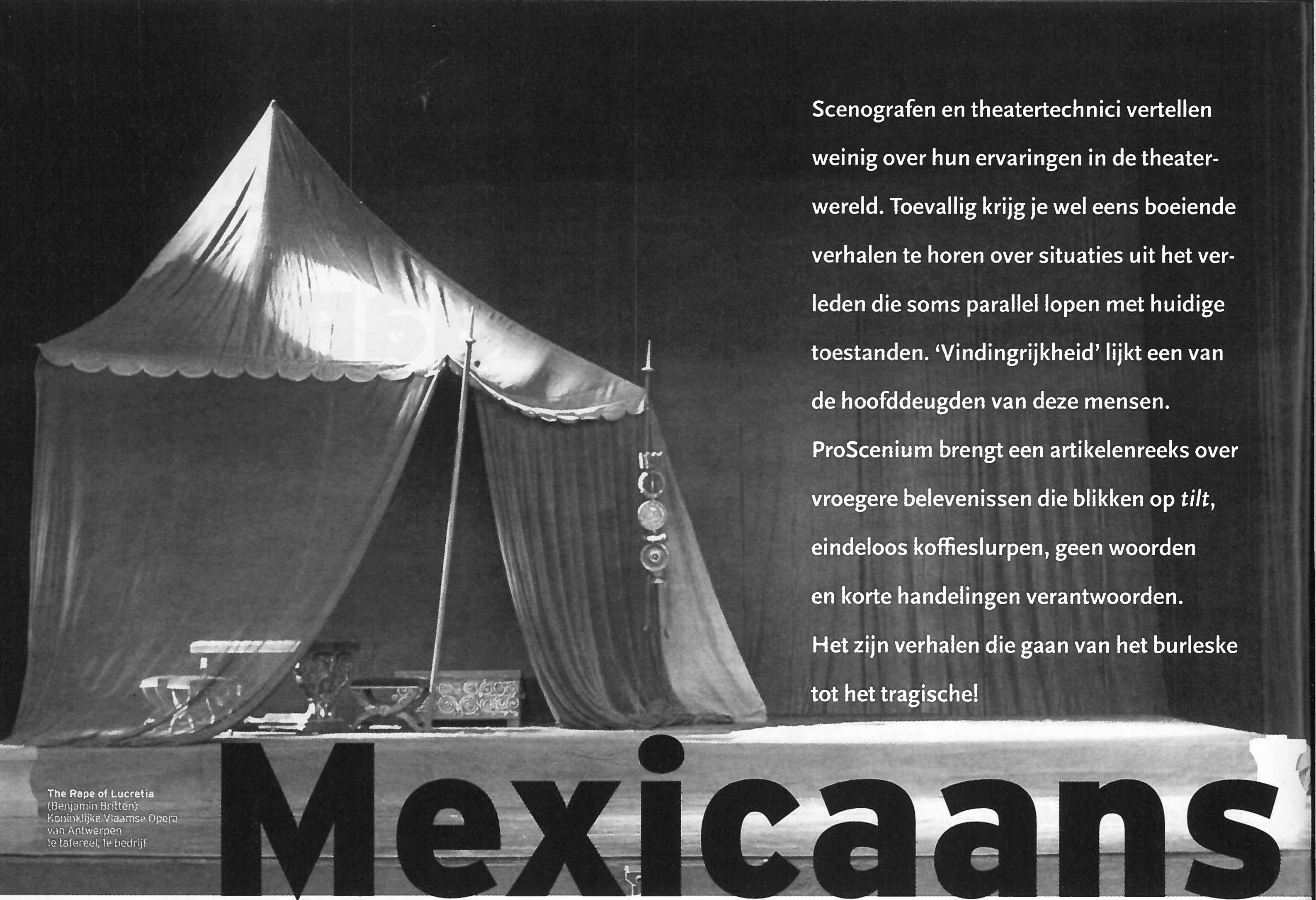

Scenografen en theatertechnici vertellen weinig over hun ervaringen in de theaterwereld. Toevallig krijg je wel eens boeiende verhalen te horen over situaties uit het verleden die soms parallel lopen met huidige toestanden. 'Vindingrijkheid' lijkt een van de hoofddeugden van deze mensen. ProScenium brengt een artikelenreeks over vroegere belevenissen die blikken op *tilt*, eindeloos koffieslurpen, geen woorden en korte handelingen verantwoorden. Het zijn verhalen die gaan van het burleske tot het tragische!

The Rape of Lucretia
(Benjamin Britten)
Koninklijke Vlaamse Opera
van Antwerpen
1e tafereel, 1e bedrijf

Mexicaans

HERINNERINGEN VAN EEN THEATERTECHNICUS

OP HET EINDE VAN DE JAREN '70 had de Koninklijke Vlaamse Opera van Antwerpen een uitstekende productie van *The Rape of Lucretia* van Benjamin Britten op het programma staan. Na voorstellingen tijdens de *Musikfestspiele* in Dresden en in het historische Praagse *Tyltheater*, waar we optraden in het kader van de Praagse Lente, werden we uitgenodigd om deel te nemen aan het *Cervantino-festival* in Mexico. We zouden twee voorstellingen geven in Guanajuato en twee in Guadelajara. Het eigenlijke festival vond plaats in Guanajuato, een stad gelegen in de Sierra Madre in Centraal-Mexico.

Verandering van decor

The Rape of Lucretia vertelt het verhaal van de verkrachting van de kuise en trouwe Lucretia door de Etruskische prins Tarquinius. Deze daad wordt uitgelokt door de Romeinse generaal Junius, die Tarquinius uitdaagt om de enige trouw gebleven echtgenote in Rome te verleiden. Tarquinius loopt in de val en Junius grijpt zijn misdaad aan om het Romeinse volk tot een opstand te bewegen, het Etruskische juk af te schudden en de Romeinse Republiek uit te roepen, uiteraard onder zijn bewind.

Britten behandelt dit gegeven zeer koel en sober, de orkestbezetting bestaat uit slechts 13 solo-instrumenten. Regie en scenografie werden met dezelfde soberheid aangepakt. Het eerste tafereel speelt in het tentenkamp van het Etruskisch-Romeinse leger, waar de drie generaals de toestand bespreken; het tweede tafereel ten huize van Lucretia. De tussenmuziek, waarin de twee vertellers de rit van Tarquinius beschrijven, duurt slechts 2 min. 15 sec. Wij kozen hiervoor een changement in de kap. De tent van het eerste tafereel plooide samen en werd opgetrokken, de volumezuilen met architraven werden neergelaten.

In het eigen huis en in de vreemde theaters stelde dit geen probleem: het

De kap in het Teatro Juarez in Guanajuato

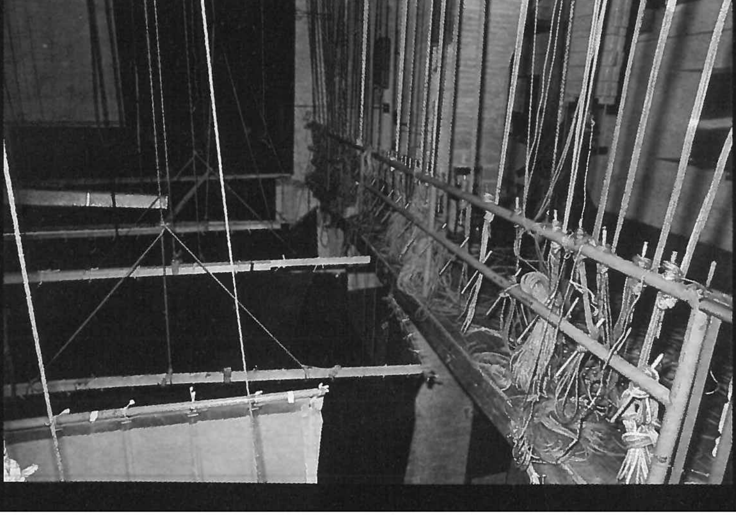

De "lichtlessenaar" in het Teatro de la Paz in San Luis Potosi

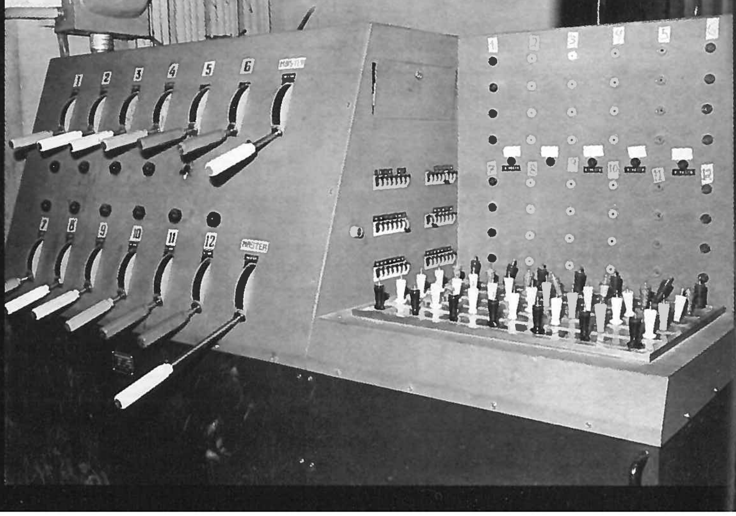

changement was zonder moeilijkheden uit te voeren met tegengewichtstrekken. Een bezoek van de KVO- directie aan het Teatro Juarez in Guanajuato en de foto's die zij daarvan meebrachten maakten ons echter duidelijk dat we een andere oplossing moesten zoeken. De kap van het in 1873 gebouwde theater was nog uitgerust met houten sparren en touwen. Daarom besloten we om voor de Mexicoreis een speciaal tweedimensionaal decor te bouwen met vlakke zuilen en architraven.

Transportperikelen

Na de oplossing van dit probleem stelde zich een tweede vraag: op welke manier krijgen wij decor, attributen, kostuums en instrumenten tijdig in Centraal-Mexico? In samenwerking met een Antwerps expeditiebedrijf kwam het volgende scenario uit de bus: een container met alle materiaal erin zou eerst per schip getransporteerd worden van de Lykes Line naar Galveston-Texas. Van daaruit moest het verder per spoor naar Queretaro over een afstand van 1500 km. Daar zou de container worden overgeladen op een vrachtwagen om zo Guanajuato te bereiken, een traject van nog eens 120 km.
De voorstellingen waren gepland voor dinsdag 29 en woensdag 30 april. Omdat er dagelijks voorstellingen waren, konden we pas vanaf dinsdagochtend bouwen. Om alles in goede banen te leiden, stuurde de KVO-directie mij de week voordien naar Mexico-City, waar ik contact opnam met het secretariaat van het Cervantinofestival. Daar kon men echter niets vertellen over ons transport, zodat ik mij in verbinding stelde met de Mexicaanse agenten van de Lykes Line.
Ene Mr. Gonzalez verwelkomde mij met de groet: "Ik ben blij dat ik u zie, want wij weten niet wat er met uw container moet gebeuren!" Toen ik hem de papieren van het expeditiebedrijf toonde, begon hij in mijn bijzijn te telefoneren. Achtereenvolgens ging hij het hele traject in omgekeerde volgorde af: Guanajuato, Queretaro, Laredo aan de Amerikaans-Mexicaanse grens en ten slotte Houston waar het hoofdhuis van de Lykes Line gevestigd is.
Daar kon men ons uiteindelijk meedelen dat het schip in elk geval was gelost in Galveston. Een laatste telefoongesprek met de Lykes Line in Galveston met de vraag of container 'nummer zoveel' was aangekomen, leverde het volgende hallucinante antwoord op: "Ja, vanuit mijn raam zie ik die container op de kade staan!"
Nu restte ons nog de vraag hoe we hem tijdig ter plaatse zouden krijgen. Volgens de heer Gonzalez was de uitvoering van het oorspronkelijke plan uitgesloten: we zouden wel weten wanneer de container per spoor uit Galveston vertrok, maar niet wanneer hij in Queretaro zou aankomen. Er werd ten slotte besloten om een Amerikaanse truck te gebruiken en het vervoer rechtstreeks langs de weg te laten gebeuren.
Voor mijn verplaatsing van Mexico City naar Guanajuato kon ik gelukkig een lift krijgen van een van de festivalmedewerkers. In de nacht van vrijdag op zaterdag verhuisde immers het secretariaat omdat 's zondags de plechtige opening zou plaats vinden. De afspraak was dat hij me om middernacht aan het hotel zou oppikken. De muur van de lobby van het hotel was versierd met een muurschildering van Diego Rivera. Ik heb ruim de tijd gehad om dit werk te bewonderen, want de klok wees drie uur aan toen ik werd afgehaald om de 350 km naar Guanajuato af te leggen.

avontuur

auteur dré barden

Tocht door de bergen

Om 7 uur kwamen we aan in de hacienda waar we logeerden. Daar lag een telegram op mij te wachten met als tekst: "De voorstellingen in Guadelajara zijn verplaatst naar San Luis Potosi in het Teatro de la Paz. Breng een technisch bezoek en doe het nodige." De zaterdag brachten we door met een bezoek aan het festivalsecretariaat, waar men in verband met het transport van de container alleen kon meedelen dat de vrachtwagen uit Galveston vertrokken was. We spraken af om 's anderendaags een bezoek te brengen aan het theater in San Luis Potosi. Wat hier in enkele lijnen neergeschreven staat, nam in werkelijkheid uren en uren in beslag.
De volgende dag stond er inderdaad een Chevrolet 4x4 voor de deur met een chauffeur die duidelijk van Indiaanse afkomst was. Helaas was zijn kennis van het Engels recht evenredig met mijn kennis van het Spaans, zodat de conversatie zeer beperkt was. Tot mijn verbazing maakte hij voor het vertrek een kruisteken en sprak enkele schietgebeden uit. De zin daarvan werd mij spoedig duidelijk. De rit naar San Luis Potosi, over een afstand van 160 km, liep door de Sierra Madre langs enkele bergpassen. Van vangrails was nergens sprake en de afgronden leken akelig diep.
Op onze tocht passeerden we slechts twee dorpen. Voor het eerst maakte ik kennis met verkeersvertragers. In Mexico bestaan die uit drie dwars over

The Rape of Lucretia (Benjamin Britten) · Koninklijke Vlaamse Opera van Antwerpen · 2e tafereel, 1e bedrijf

BOCLA RENTING
bvba

Fonteinstraat 100 • B 2300 Turnhout

Tel. 014/43 61 00
Fax 014/47 93 78

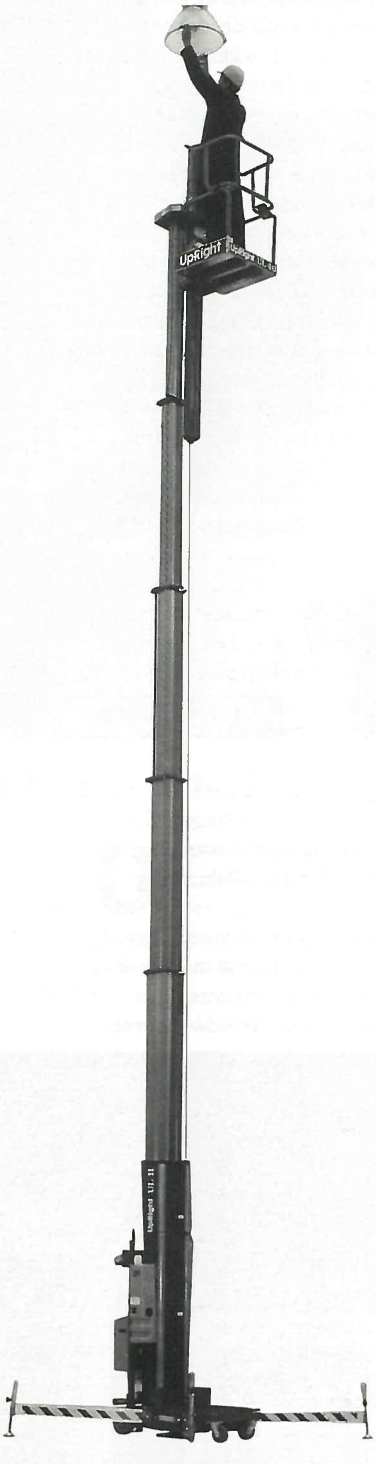

UpRight UL II reeks

- 5 modellen met werkhoogte vanaf 7.80 tot 16.60 m.
- Alle toestellen CE gekeurd
- Het meest verkochte merk in België
- Vele referenties, culturele centra, toneelzalen, openbare besturen, enz.
- Gratis en vrijblijvende demonstratie op aanvraag

UpRight éénpersoonsliften

de weg geplaatste eterniet-buizen met een onderlinge afstand van ongeveer 30 cm. Men neemt deze hindernissen het best stapvoets en doet er goed aan dit tempo aan te houden. Kippen, varkentjes en andere huisdieren lopen namelijk los door de dorpsstraten.

In het theater werden we rondgeleid door een acteur die wel voortreffelijk Engels sprak. Ook hier was de technische infrastructuur zeer rudimentair. Vooral de belichtingsapparatuur liet veel te wensen over.

Ik mocht een lijstje maken met al wat ik aan bijkomende spots nodig had en Raul de acteur beloofde mij voor alles te zorgen, zodat we gerustgesteld de terugweg konden aanvangen.

Onderweg ontmoetten we enkele Indianen op ezeltjes, hoewel er heinde en ver niets anders te zien was dan bergen, begroeid met schaarse agaven. Waar die mensen vandaan kwamen en waar ze heen gingen was mij een raadsel.

Transportperikelen bis

In Guanajuato had men op het secretariaat nog geen nieuws over onze container. 's Avonds werd het festival plechtig geopend door de voorzitster van het Festivalcomité: mevrouw Carmen Romano de Lopez Portillo, echtgenote van de president van Mexico. De aankomst van mevrouw de president was een voorstelling op zich, met lijfwachten die uit de nog rijdende auto's sprongen en een erehaag van militairen die er door het lange wachten in de zon niet erg fris meer voorkwamen.

Op maandag, één dag voor de voorstelling, kwam het gezelschap van de KVO met de technici ter plaatse. Men deelde ons mee dat de container dinsdagochtend vroeg gelost zou worden. De straten van Guanajuato, een stad in koloniale stijl, zijn zeer schilderachtig, maar ook zeer smal. Daarom is zwaar verkeer vanaf 6 uur 's morgens in het stadscentrum verboden. Het lossen moest dus daarvoor gebeuren. Op onze vraag waar de container nu was, kon men echter niet antwoorden.

In elk geval zou onze technische ploeg om 4 uur 's ochtends worden afgehaald. En inderdaad, om 4 uur, in het holst van de nacht, stond een van de festivaldirecteurs ons op te wachten, helaas om ons mee te delen dat de truck niet voor 8 uur zou aankomen. Dit had tot gevolg dat we aan de rand van de stad moesten overladen op kleinere vrachtwagens die wel nog het stadscentrum binnen mochten.

Ondanks al deze moeilijkheden slaagden we er toch in de voorstelling om 21 uur te laten beginnen.

Op onze vraag wat er nu eigenlijk met de container gebeurd was, kregen we het volgende verhaal te horen: ongerust geworden omdat er geen enkel nieuws was over het transport, had het festivalcomité – met de tussenkomst van de presidentsvrouw – het leger ingeschakeld en met militaire helicopters de route vanaf de grens laten afzoeken. De truck werd inderdaad gevonden, inclusief de container en een slapende chauffeur. De brave man sliep echter niet in zijn wagen, maar onder een boom in de vrije natuur.

Nieuwe locatie, nieuwe problemen

Na twee succesrijke voorstellingen vertrokken mensen en materiaal over de bergen naar San Luis Potosi. Raul

uiterst links: Guanajuato
links: ons hotel in de Sierra Madre
rechts: programmaboekje van het festival

verwelkomde ons heel fier en bevestigde dat hij voor al het gevraagde materiaal had gezorgd. Aangekomen in het theater wachtte ons echter een nieuwe verrassing: de gevraagde spots waren er wel, echter zonder kabels of stekkers. Gelukkig bleek dat 1 mei geen feestdag is in Mexico en dat al de winkels open waren, zodat wij het nodige konden aankopen en diezelfde dag nog alles in orde brengen.

Ook zouden er zes plaatselijke arbeidskrachten komen helpen bij het lossen van de vrachtwagen 's anderendaags om 8 uur 's ochtends. De afspraak met de festivalsecretaris indachtig, verwonderde het ons niet dat onze Mexicanen er pas rond 10 uur doorkwamen. Ondertussen was de vrachtwagen gelost en waren wij al met de montage begonnen.

Tot de bezetting van het orkest behoorde ook een vleugelpiano. Bij mijn bezoek aan het theater had ik een vleugel in een lokaal dichtbij de scène zien staan en gevraagd om die in de orkestbak te plaatsen. Omdat dit nog niet gebeurd was en wij toch al met de montage waren begonnen, gaven wij onze Mexicaanse hulpkrachten de opdracht ervoor te zorgen dat de vleugel in de orkestbak zou geraken.

Rond 15 uur waren we klaar met de installatie en konden we beginnen met het maken van de lichtstanden. Op dat ogenblik stond de piano aan de rand van de orkestbak en lagen er op de vloer van de bak een aantal matrassen voor het geval dat... In samenspraak met de dirigent werd dan maar besloten om de pianopartij in de coulissen te spelen. Behalve het feit dat we voor de communicatie met de chef-elektricien aan de lichtregelaar een beroep moesten doen op een tolk, verliep de voorstelling normaal. De tweede avond kwam de chef zelf niet opdagen zodat een van onze eigen technici de voorstelling moest draaien.

Het was een week waar veel van onze zenuwen werd gevraagd; desondanks hebben we de Mexicanen leren kennen als schatten van mensen, heel vriendelijk en bereid om alles te doen wat je maar vraagt, maar wél op hun eigen tempo.
Geef ze maar eens ongelijk! einde

The Rape of Lucretia (Benjamin Britten) de Koninklijke Vlaamse Opera van Antwerpen · slotbeeld

Repetitieruimte voor orkest in aanbouw

Een werk de Munt

"De ateliers en repetitieruimtes terughalen naar het centrum van Brussel draagt ook bij tot het opnieuw leefbaar maken van de binnenstad, vooral dan van het huizenblok tegenover de Munt, waarvan de deerniswekkende toestand iedereen bekend is."

Bernard Foccroule

Stadskanker tegenover de achtergevel van de Muntschouwburg

FOTO · LUC DHOOGHE

Leopoldstraat Actuele toestand

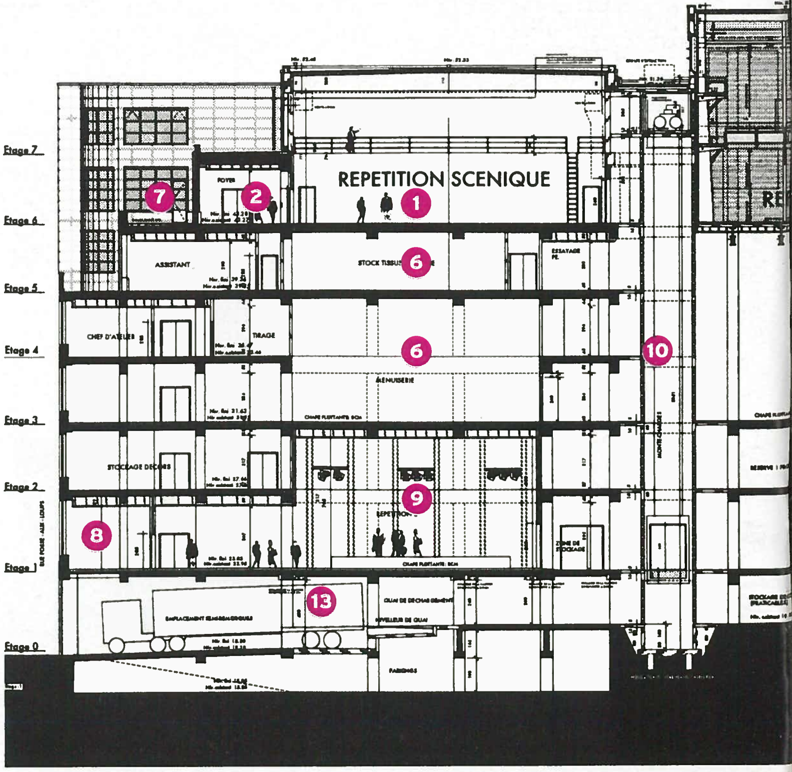

Toen halverwege de jaren tachtig de renovatiewerken aan de Muntschouwburg een aanvang namen, beperkte het programma zich tot het historische gebouwencomplex, zeg maar het opvoeringsplateau uit de 19e eeuw. Het bespeelbaar maken van de scène voor hedendaagse opera was hierbij een prioriteit. Het herinrichten en verhogen van de toneeltoren maakte het meteen mogelijk ook een ruime repetitiezaal in het dak te bouwen zodat de toren opnieuw werd geïntegreerd in het geheel.

In architectuurkringen oogstte dit nogal wat kritiek omwille van de wijziging aan het profiel: sommigen vonden dat aan het historische dak niet mocht worden geraakt, anderen opperden dat het nieuwe dak een compromis was, waarbij de decoratieve horizontale blauwe fries onder de kroonlijst diende om de nadelige verhoudingen van de bovenbouw weg te werken.

Versplintering

Al bij al bleef het gebouw te klein om er alle functies in onder te brengen die bij een operabedrijf thuishoren. Door de ligging op een eiland tussen pleinen en straten was van enige uitbreiding buiten de bebouwde zone geen sprake. Nochtans zijn er in het buitenland legio voorbeelden waar, in analoge situaties, de overheid ingrijpt door het aankopen van tegenoverliggende panden inclusief het realiseren van ondergrondse verbindingen.

De directie van de Munt was dus verplicht om op verschillende locaties in de stad bijkomende ruimtes te huren voor ateliers, opslag van decors en kostuums, repetities en administratie. Door deze versplintering ging er veel tijd en energie verloren aan organisatie, communicatie, bewaking en permanentie, vervoer van materiaal en van personeel, enz. Vijftien jaar later is het er dan toch van gekomen.

Kleine repetitieruimte voor opera in aanbouw

FOTO'S · JOHAN JACOBS

Schildersatelier in aanbouw

plaats voor schouwburg

auteur LUC Dhooghe

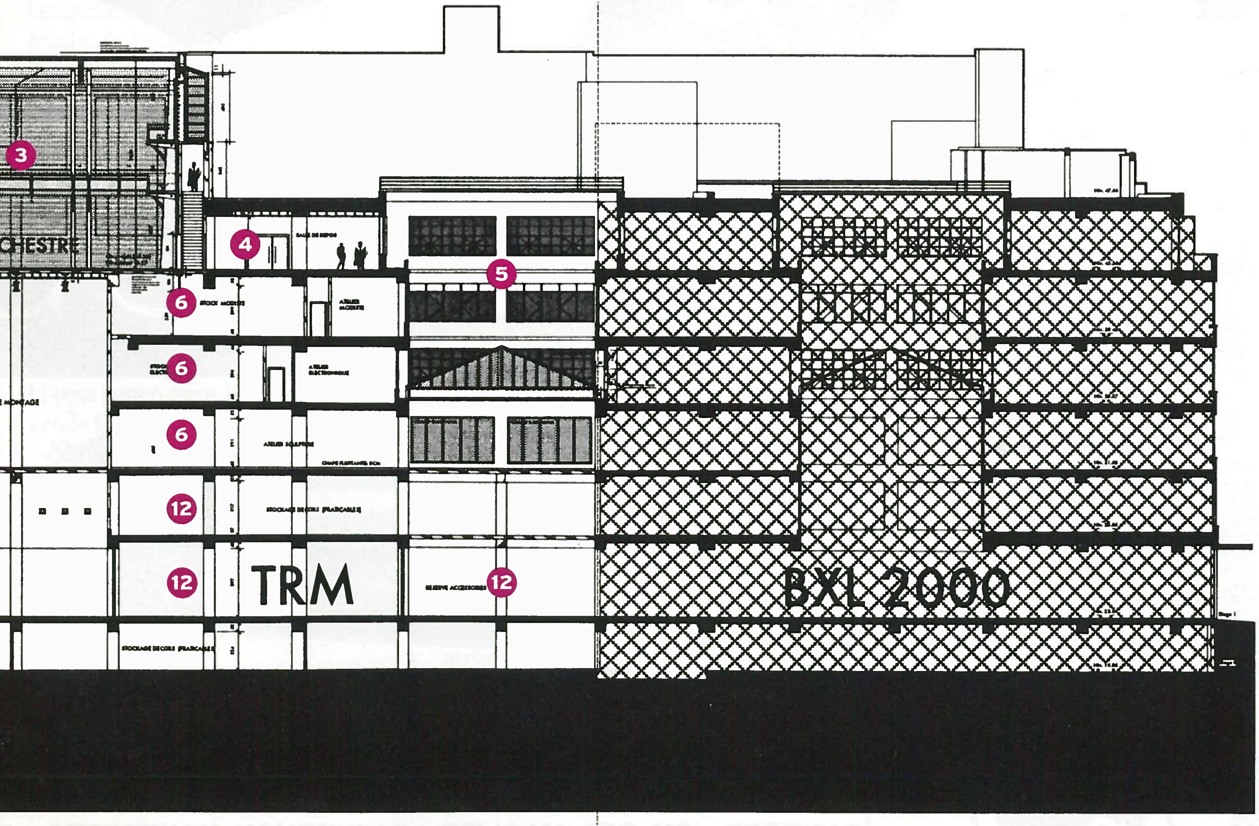

Lengtedoorsnede Vanderborghtgebouw

1 Grote repetitiezaal voor opera
2 Foyer van de grote repetitiezaal voor opera
3 Repetitiezaal voor orkest
4 Foyer van de repetitiezaal voor orkest
5 Atrium
6 Ateliers
7 Terras
8 Foyer van de kleine repetitiezaal voor opera
9 Kleine repetitiezaal voor opera
10 Goederenlift
11 Zaal voor de opbouw van de decors
12 Magazijn
13 Los- en laadruimte

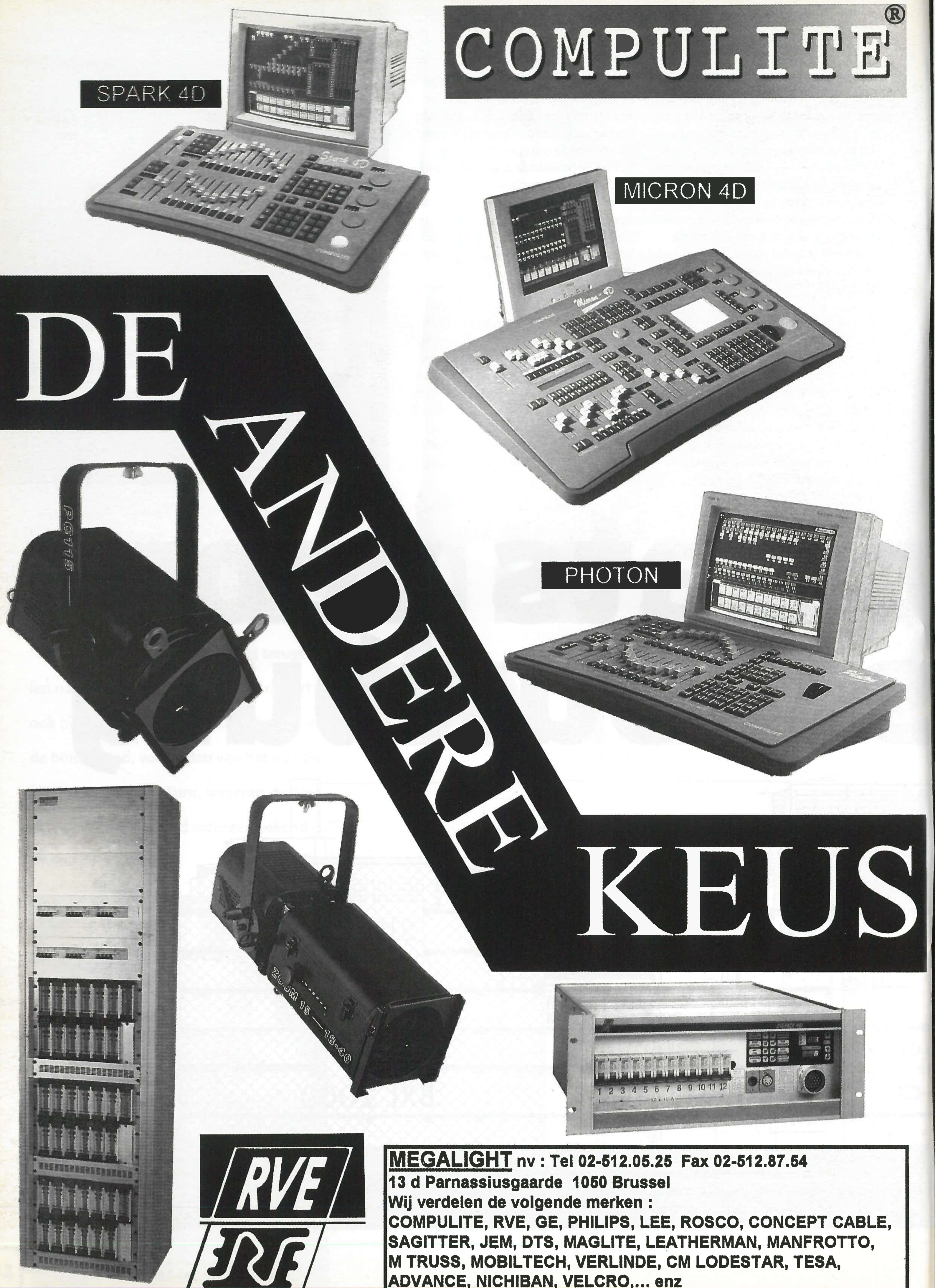

MEGALIGHT nv : Tel 02-512.05.25 Fax 02-512.87.54
13 d Parnassiusgaarde 1050 Brussel
Wij verdelen de volgende merken :
COMPULITE, RVE, GE, PHILIPS, LEE, ROSCO, CONCEPT CABLE, SAGITTER, JEM, DTS, MAGLITE, LEATHERMAN, MANFROTTO, M TRUSS, MOBILTECH, VERLINDE, CM LODESTAR, TESA, ADVANCE, NICHIBAN, VELCRO,... enz

rborghtgebouw met de ateliers en studio's Wolvengracht

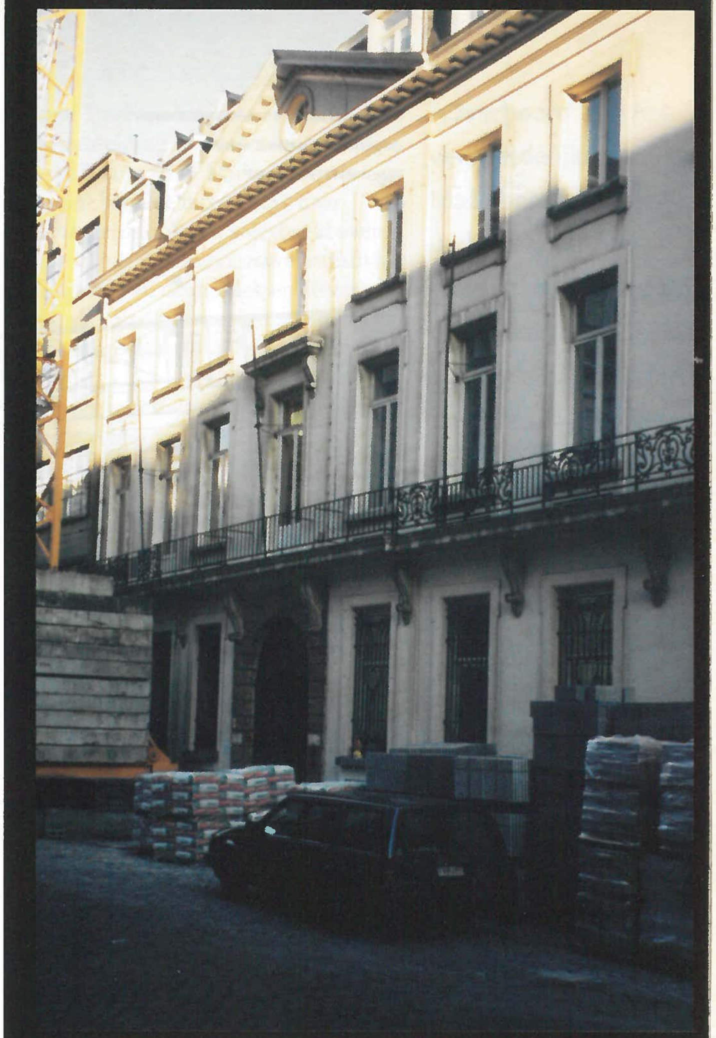

Het historisch pand waar de administratie in trekt Leopoldstraat 23

Een nieuwe locatie

De Munt werd eigenaar van een groot gedeelte (20 000 m²) van het Vanderborghtgebouw en ook van een historisch pand in de Leopoldstraat (nr 23), schuin tegenover de achtergevel van de Munt. De panden situeren zich binnen het gebouwenblok tussen de Wolvengracht, de Leopoldstraat en de Schildknaapstraat. De Leopoldstraat maakt deel uit van de omgeving van het Muntplein en bevat enkele gebouwen, onder andere dat op nummer 23, die dateren uit de dezelfde periode als de Munt: ze vormen een stedenbouwkundig en architectonisch geheel.
Tot aan de hoek van de Schildknaapstraat is het een en al verkrotting en leegstand: een gedeelte van de historische bebouwing is er afgebroken en zo blijven liggen omwille van de ontbrekende toelatingen. In dit gedeelte, vlak tegenover de Munt, bevond zich de voormalige bioscoop *L'Ecuyer*, die de Munt begin de jaren tachtig afhuurde als repetitieruimte. Op de andere hoek van de straat, in de Globe, gingen we met zijn allen spaghetti eten na een dansvoorstelling van Béjart of een film van Bergman.
Het Vanderborghtgebouw vormt de verbinding tussen de Wolvengracht en de Schildknaapstraat en bevat drie delen: een los- en laadzone langs de Wolvengracht, magazijnen en opslagruimte in het centrale gedeelte en een showroom langsheen de Schildknaapstraat. Alleen de eerste twee delen zijn eigendom geworden van de Munt.
Het winkelgedeelte en de showroom zijn door de Stad Brussel aangekocht in functie van *Brussel 2000 – Culturele Hoofdstad*. Het complex dateert van 1935 (architect Verhaeghen) en herbergde tot in de jaren zeventig een bloeiende handelszaak van interieurinrichting. Het was een zeer gekend huis voor afwerkingsmaterialen en meubilering, waar de Brusselaar voor het eerst in contact kwam met het moderne designmeubel.
De gevels van het gebouw zijn opgetrokken in modernistische stijl: langsheen de Wolvengracht is de verticale traptoren nog intact, alsook de horizontale raampartijen kenmerkend voor deze periode. Het gebouw telt zes verdiepingen waarvan de twee bovenste terrasvormig achteruitspringen op de straatgevel. Het is een skeletbouw in gewapend beton, samengesteld uit zuilen en platen. Wanneer de invulwanden eruit gehaald worden, krijg je enorme plateaus, hier en daar onderbroken door atriums en lichtkokers. Er zijn dus gemakkelijk nieuwe verdelingen in te bouwen en zelfs sommige vloerdelen uit te breken, daar waar een dubbele hoogte nodig is (zoals in het decoratelier). In die zin beantwoordt de structuur van het gebouw al grotendeels aan het bouwprogramma.

Het is een industrieel pand dat ook als dusdanig zijn herbestemming zal krijgen, als we het geheel van ateliers voor de aanmaak van decors en kostuums, opslagplaatsen en montageruimtes mogen beschouwen als een middelgroot industrieel bedrijf. Deze filosofie zal voor de ontwerpers de handleiding vormen hoe ze zullen omgaan met de inplanting en afwerking van de lokalen: zichtbaar metselwerk, epoxyvloeren, geen decoratieve materialen, zichtbare leidingen en kokers. Deze optie biedt meteen de beste garantie om binnen het beschikbare budget te blijven.

Vanderborghtgebouw Detail van de horizontale raamverdeling · Wolvengracht

Plattegrond niveau 6 Vanderborghtgebouw

Grote repetitiezaal voor opera

Repetitiezaal voor orkest

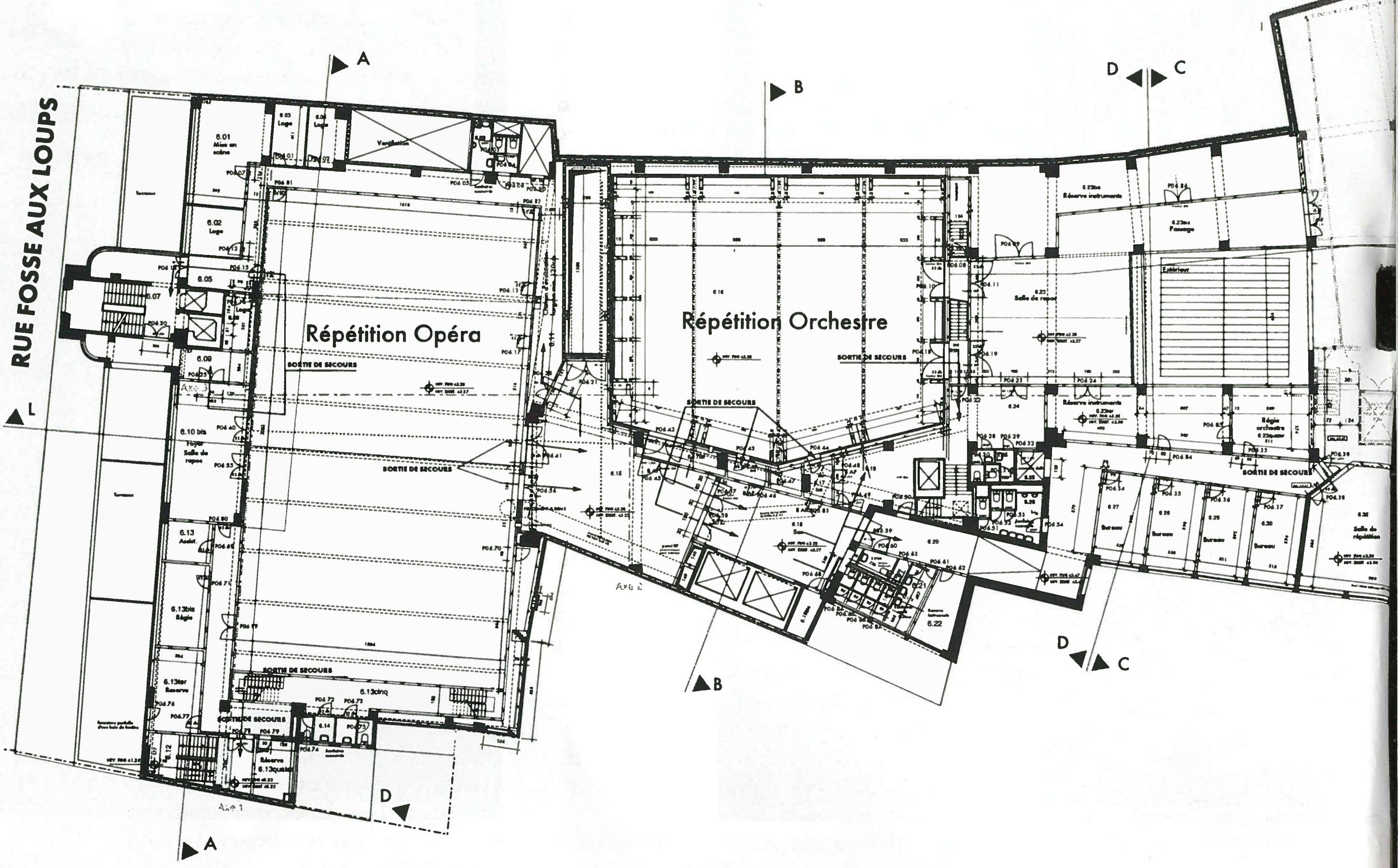

Josep Maria Folch, de technische directeur van de Munt, volgt de evolutie van de werken op de voet: hij gaf ons uitgebreid toelichting. Michel Verliefden leidt het architectenbureau A.2R.C dat belast is met deze opdracht. Hij tekende de aanpassingen aan de Munt in 1985–86 onder de directie van Mortier en renoveerde eerder al het Schauspielhaus van Frankfurt en het Théâtre de la place des Martyrs in Brussel.

Geluid als leidraad

Het grote probleem bij het ontwerpen bleek de inpassing van drie repetitiezalen, omwille van de geluidsoverlast van de ateliers en omwille van de toegankelijkheid voor het publiek, dat in normale omstandigheden de werkruimten nooit mag doorkruisen.
Om een optimale akoestiek te waarborgen en een passend antwoord te vinden op de problemen rond de isolatie tussen de verschillende ruimtes, deed de Munt een beroep op Eckhard Kahle van het New Yorkse akoestisch studiebureau ARTEC. Dit resulteerde in een dubbele aanpak: eerst en vooral werden er bufferzones gecreëerd rond de lawaaierige ruimtes en bijkomend werden de repetietieruimtes ingebouwd als dozen, los van de bestaande structuur, door middel van trilbestendige en isolerende materialen.
De architecten hebben dus gezocht, en dit is zeer merkwaardig, naar een combinatie tussen de optimale functionele samenhang van de ateliers op het gebied van communicatie en circulatie en een schikking volgens de intensiteit van de voortgebrachte geluiden. De repetitieruimte voor opera en die voor het orkest zijn daarom gelokaliseerd op de bovenste verdieping. Meteen kon zo ook de hoogte ervan aangepast worden tot respectievelijk 8 en 12 meter. Ze zijn achteruitgeplaatst ten opzichte van de gevels, met respect voor het straatprofiel, zodat het geluid afkomstig van de straat meteen een zorg minder is. Tegelijk levert dit daglicht in de repetitiezaal voor het orkest en buitenterrassen ten behoeve van de medewerkers.

Onderaan vormen de kostuumateliers en de montageruimte voor het decor een stille zone als buffer van de ateliers voor hout- en metaalbewerking die in duplex op de derde verdieping liggen.
Op de eerste verdieping bevindt zich de derde kleinere repetitieruimte die als een doos ingebouwd zit tussen het stillere schildersatelier en de decoropslag.
De benedenverdieping ten slotte is volledig ingenomen door laad-, los- en opslagruimten.

De circulatie

Een centraal geplaatste decorlift van ongeveer drie bij twaalf meter verzekert, samen met twee kleinere liften van elk twee bij drie meter, de aan- en afvoer van goederen en personen op elk niveau. Deze zone voor liften sluit op de benedenverdieping ook aan bij het gebouw aan de Leopoldstraat 23, waar de administratie en de Vrienden van de Munt onderdak krijgen.
Op die manier fungeert dit gebouw als toegang en materiële verbindingsweg met de historische schouwburg: je moet alleen nog de straat oversteken.
Moeilijker blijft echter het aan- en afbrengen van de decors, omdat alles toch nog in een vrachtwagen moet worden geladen om er een huizenblok mee rond te rijden. Een ondergrondse verbinding bleek niet mogelijk omwille van de collectoren en andere leidingen die zich onder de straat bevinden.

Efficiëntie en beheer

Volgens de directeur van het decoratelier, Raymond Van Haelen, zal de verhuizing in elk geval een grote tijdwinst betekenen door de betere werkomstan-

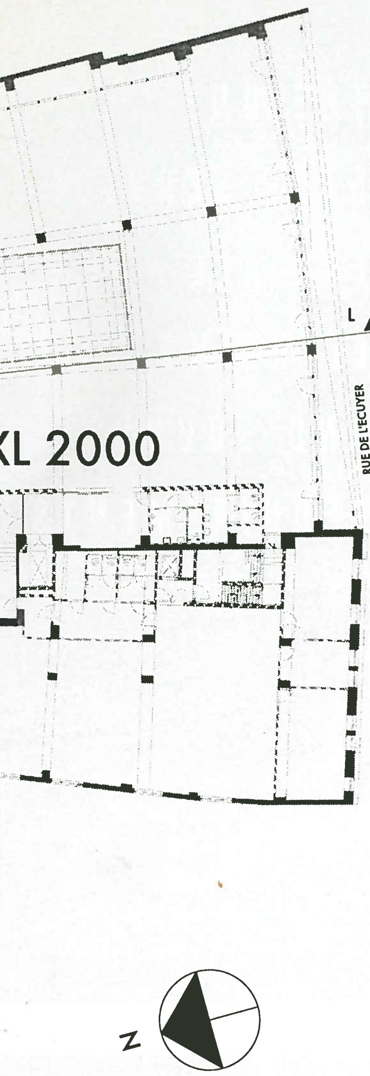

digheden, meer oppervlakte, adequate verlichting en verwarming, en de beschikking over een echte montageruimte. Hierdoor kunnen eventuele problemen onmiddellijk opgelost worden en daar kan de kwaliteit van het decor alleen maar baat bij hebben. Maar, voegt hij er aan toe, we zullen vooral een groter gevoel van samenhorigheid kweken, wat onmisbaar is voor de goede werking van een operahuis. Dank zij de inspanningen en de visie van het bouwteam zal het kostenplaatje van de werken beperkt blijven tot 300 miljoen frank, aankoop en intresten niet meegeteld, wat amper 15 000 frank per vierkante meter vloeroppervlak betekent. Deze som wordt volledig opgehoest door de Munt: door recuperatie van de toekomstige huurkosten blijft het een nuloperatie op lange termijn.

Uitrusting van de zalen

De repetitieruimtes zullen naakt opgeleverd worden, zonder theatertechnische uitrusting, bruggen en rooster. Voorlopig zullen de medewerkers van de Munt zich redden met gerecupereerd materiaal en zelf gemonteerde handbediende trekken. De ruimtes zelf houden rekening met de geplande toekomstige invulling.

De repetietiezaal voor het orkest meet 22 bij 19 meter. Met een hoogte van 12 meter is het mogelijk rondomrond twee boven elkaar geplaatste loopbruggen voor belichting in te bouwen. De grote beglaasde wanden zijn voorzien van regelbare akoestische gordijnen, aanpasbaar aan de behoeften van elke dirigent. Door de geometrie van deze ruimte is het mogelijk dezelfde opstelling te krijgen als tijdens de voorstellingen. Toeschouwers nemen plaats op banken, op de grond of op het omringende balkon. De capaciteit bedraagt maximum 300 personen zodat er in de toekomst ook kamerconcerten kunnen plaatsvinden.
Terwijl de vorm van deze zaal gegroeid is uit die van het bestaande atrium onderaan, dat ingevuld werd met de montageruimte, waren de ontwerpers voor de grote operarepetitiezaal veel vrijer qua opstelling. De zaal is geconcipieerd als een langwerpige doos van 18 bij 35 meter en 8 hoog en biedt verschillende spelmogelijkheden gaande van frontaal tot lateraal, of zelfs opdeelbaar in twee kleinere zalen. De ruimte is overwelfd met een plat dak dat rust op een betonnen geraamte. Ook hier is alles voorzien voor het op termijn inbouwen van horizontale werkbruggen.

Met een capaciteit van 400 personen is deze repetitiezaal ook geschikt voor de opvoering van kameropera's. Het is dan ook verwonderlijk dat ervoor werd gekozen om geen natuurlijke verlichting mogelijk te maken, hoewel dit gemakkelijk had gekund door de daksituatie. Er werd echter van uitgegaan dat met kunstlicht elke denkbare mise-en-scène en alle effecten mogelijk zijn. Het wordt afwachten of dit op langere termijn zo zal blijven: verduisteren kan immers altijd, zonlicht binnenbrengen niet.
Men hoopt de operarepetitiezaal al te kunnen gebruiken voor de repetities van *Wintermädchen*, een opera van Philip Boesmans in regie van Luc Bondy en met decors van Erich Wonder, die op 10 januari in première gaat. De verhuis van de ateliers vindt later plaats, na de officiële inauguratie.

Tastbare emotie

De officiële opening is gekoppeld aan een prestigieuze tentoonstelling over opera, die loopt van 16 januari tot 2 juli 2000 in de lokalen van de ateliers.

Opera. Tastbare Emotie is er gekomen naar aanleiding van het driehonderdjarige bestaan van de Muntschouwburg, en toont behalve facetten uit haar geschiedenis ook een sfeerbeeld over opera in het algemeen, zowel vanuit het standpunt van de muziek en de vertolking, als van de vormgeving en alles wat met het ontstaansproces te maken heeft.
De Munt trok hiervoor Laurent Busine aan, directeur van het Paleis voor Schone Kunsten in Charleroi. In zijn concept wil hij verder gaan dan een louter documentaire weergave. "Opera speelt zich af in de tijd", zegt hij, "en een tentoonstelling in de ruimte." Daarom wil hij de parallellen tonen met hedendaagse beeldende kunst: onder meer werk van Fabro, James Lee Byars en Thierry De Cordier. "Om een tentoonstelling over opera te maken, moet je niet vertalen. Je moet nemen wat de opera construeert en het anders zeggen, in een andere taal."
Volgens Busine kent de beeldende kunst geen tijdsverloop, in tegenstelling tot de opera, die narratief is. Het is juist in het zoeken naar de momenten dat opera aan de tijd ontsnapt, wanneer de actie stilvalt en de emotie de overhand neemt, dat er associaties ontstaan met het werk van beeldende kunstenaars. Het samenvoegen van deze momenten van emotie met het ambachtelijke, de voorbereiding en de geschiedenis, wil hij in al zijn complexiteit tonen, met de bedoeling de toeschouwers op een andere manier naar opera te laten kijken.

"Overboord met het verstandelijke denken. Maar besef goed dat u, die hier binnenstapt, niets anders zal ontdekken dan wat uw beminde hart zal zien en horen. Als u niet bemint, vlucht dan! Nu kan het immers nog..."
Laurent Busine

einde

FOTO · PHILIPPE DEGOBERT

Opera · Tastbare emotie Historisch zicht decoratelier Muntschouwburg

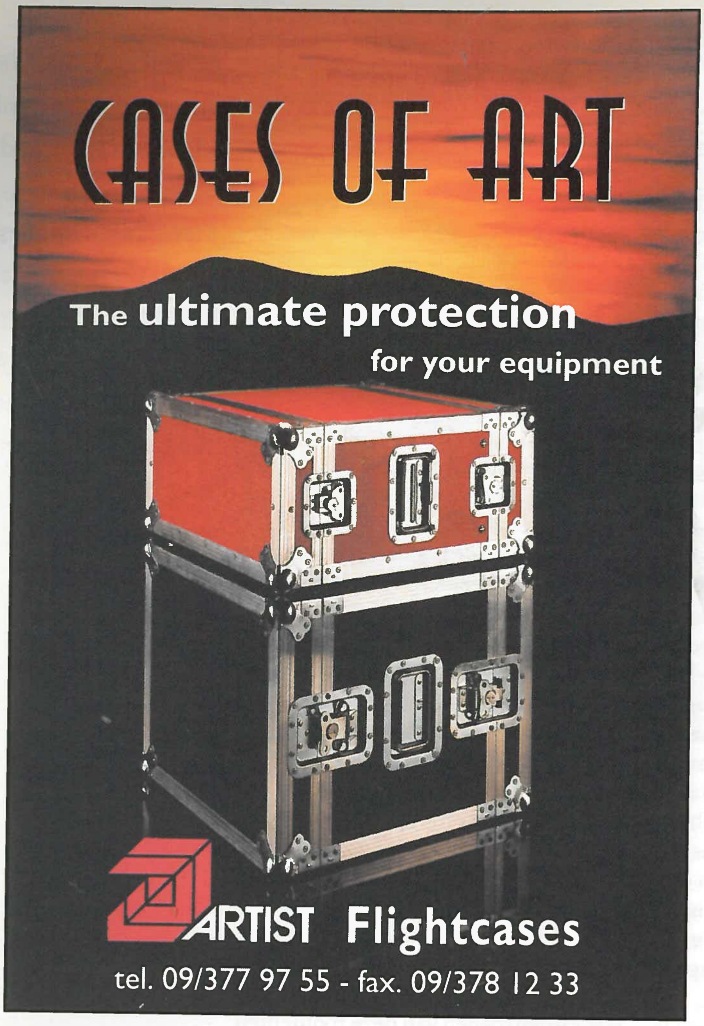

CASES OF ART
The ultimate protection
for your equipment
ARTIST Flightcases
tel. 09/377 97 55 - fax. 09/378 12 33

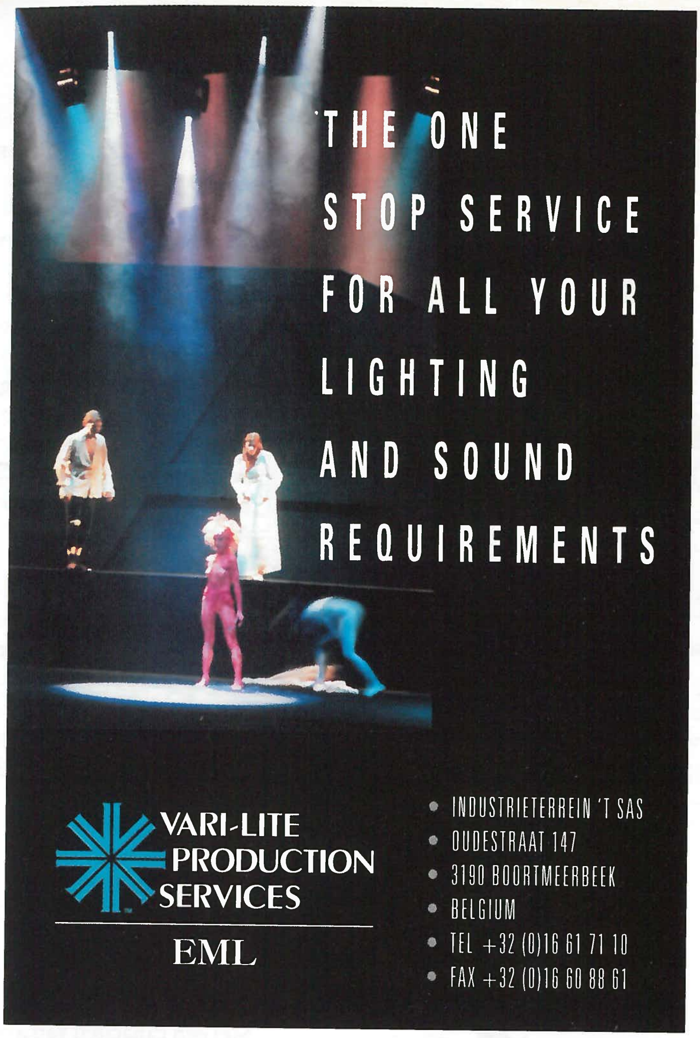

THE ONE
STOP SERVICE
FOR ALL YOUR
LIGHTING
AND SOUND
REQUIREMENTS
VARI-LITE
PRODUCTION
SERVICES
EML
• INDUSTRIETERREIN 'T SAS
• OUDESTRAAT 147
• 3190 BOORTMEERBEEK
• BELGIUM
• TEL +32 (0)16 61 71 10
• FAX +32 (0)16 60 88 61

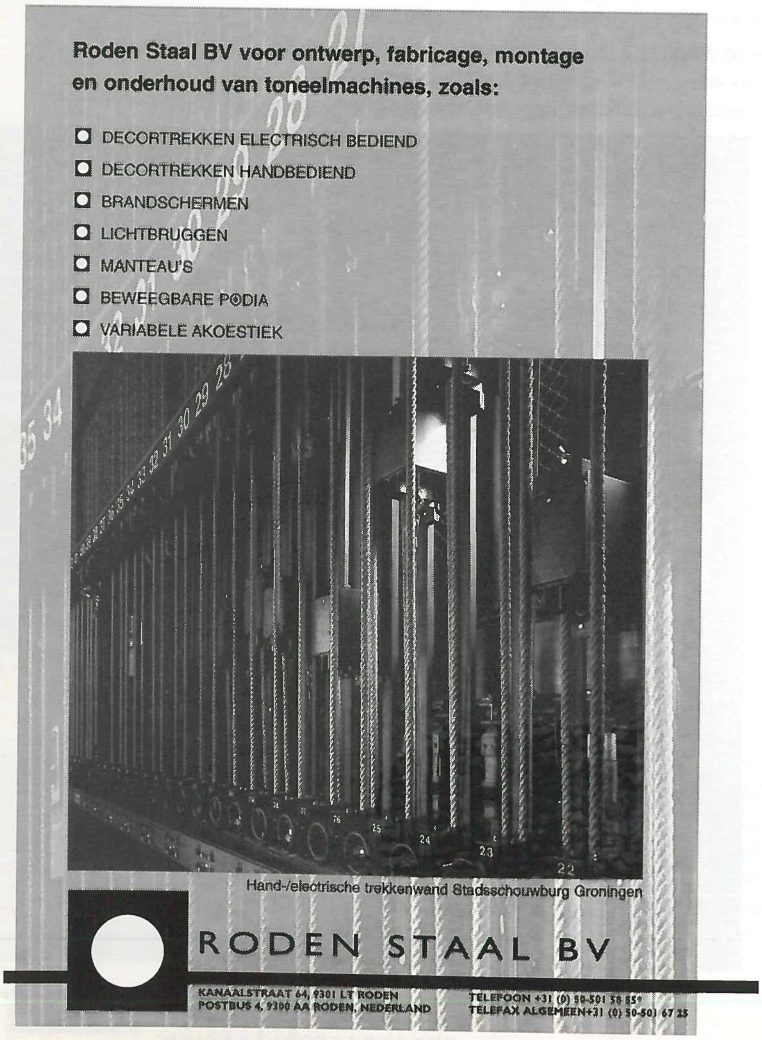

Roden Staal BV voor ontwerp, fabricage, montage
en onderhoud van toneelmachines, zoals:
DECORTREKKEN ELECTRISCH BEDIEND
DECORTREKKEN HANDBEDIEND
BRANDSCHERMEN
LICHTBRUGGEN
MANTEAU'S
BEWEEGBARE PODIA
VARIABELE AKOESTIEK
Hand-/electrische trekkenwand Stadsschouwburg Groningen
RODEN STAAL BV
KANAALSTRAAT 64, 9301 LT RODEN
POSTBUS 4, 9300 AA RODEN, NEDERLAND
TELEFOON +31 (0) 50-501 58 85
TELEFAX ALGEMEEN+31 (0) 50-501 67 25

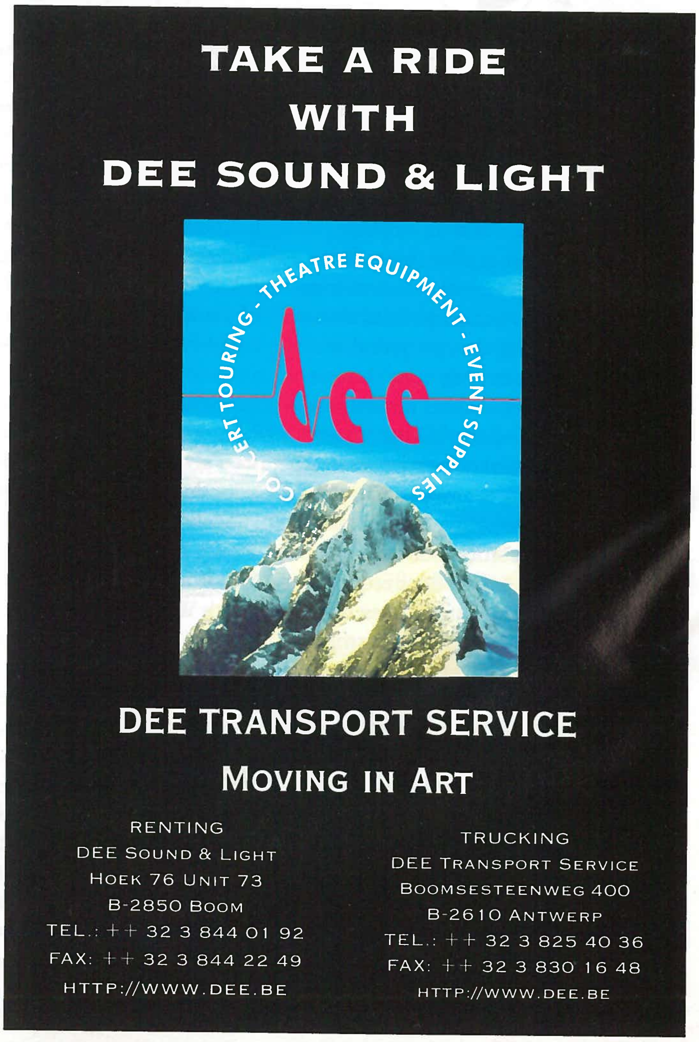

TAKE A RIDE
WITH
DEE SOUND & LIGHT
THEATRE EQUIPMENT - EVENT SUPPLIES
CONCERT TOURING
dee
DEE TRANSPORT SERVICE
MOVING IN ART
RENTING
DEE SOUND & LIGHT
HOEK 76 UNIT 73
B-2850 BOOM
TEL.: ++ 32 3 844 01 92
FAX: ++ 32 3 844 22 49
HTTP://WWW.DEE.BE
TRUCKING
DEE TRANSPORT SERVICE
BOOMSESTEENWEG 400
B-2610 ANTWERP
TEL.: ++ 32 3 825 40 36
FAX: ++ 32 3 830 16 48
HTTP://WWW.DEE.BE

FOTO · GHISLAIN PHILIPPE

> **"Tijdens het seizoen 1886–1887 werd in de Muntschouwburg eindelijk het nieuwe orgel geïnstalleerd dat men al zo lang eiste. Dit instrument, Belgiës belangrijkste operahuis waardig, kwam uit de ateliers van Schyven en Compagnie; het telt twintig registers en twee klavieren, met gescheiden pedalen."**
> ***Jacques Isnardon***

Het toneelorgel van de Munt

auteur marc leuridan orgelbouwer

Deze beschrijving van Jacques Isnardon in zijn boek "Le Théâtre de la Monnaie depuis sa fondation jusqu'à nos jours" (Ed. Schott Bruxelles, 1890, p. 631) is exact van toepassing op het instrument dat we vandaag horen. Nochtans heb ik er geen archiefstukken over teruggevonden. De Archieven van de Stad Brussel maken wel melding van het vorige orgel, dat vandaag verdwenen is. Ze onthullen dat Hippolyte Loret, orgelbouwer uit Laken, op 14 juni 1855 een offerte maakte van 3 500 franken voor de bouw van een toneelorgel met één klavier. Op 19 juni haalt hij de aanbesteding binnen. In april 1856 klaagt Loret over de laattijdige betalingen en meldt hij dat het opstapje om aan het klavier te kunnen te klein is: "de organist moest met mankracht opgetild worden, wat hem zozeer hinderde dat hij nauwelijks zijn instrument kon bespelen".

Doorgaans wordt het orgel geassocieerd met een kerk, hoewel het veel mobieler is dan dat. We vergeten immers vaak dat we het kunnen aantreffen in concertzalen, bioscopen, casino's, cruiseschepen, muziekscholen, kastelen en huizen. Vooral in de 19e eeuw en aan het begin van de 20e eeuw raakte dit instrument wijdverspreid. Het orgel en zijn naaste verwant het harmonium vinden we vaak naast andere klavierinstrumenten in diverse muziekensembles; vele composities bewijzen dit. Het orgel was ook vrij goed ingeburgerd op de grote toneelpodia; zo heeft bijvoorbeeld ook de Opera van Gent een toneelorgel.

Sommige aanwijzingen doen vermoeden dat ook de Munt een orgel bezat vóór de schouwburg in 1855 door een brand werd verwoest. Bij de wederopbouw werd meteen ook zonder de minste aarzeling de opdracht gegeven tot de installatie van een orgel.

In de aanbestedingsnota die werd gericht aan Loret, lezen we: "De te gebruiken materialen en het mechanisme zelf moeten van de hoogste kwaliteit zijn; de afmetingen van de orgelkast en de beschildering etc. zullen u worden meegedeeld door Poelaert, de architect-directeur van de werken aan de schouwburg, wiens aanwijzingen u strikt moet opvolgen." Hoewel de archiefstukken met betrekking tot een voordien bestaand toneelorgel niet echt duidelijk zijn, meen ik toch dat het door Loret geïnstalleerde orgel wel degelijk een bestaand orgel verving.

Ons Schyven-orgel is representatief voor wat ik 'een toneelorgel' noem. Discreet verborgen in de machinerie van de toneelzolder, tussen de loopbruggen, achter de grote rondboog waarvan de versieringen lichtjes zijn aangepast, côté cour ter hoogte van de Koninklijke Loge, bevindt het zich, zonder de grootse echo van een kathedraal, maar het verleent met zijn klanken uit de verte kleur aan het orkest of begeleidt in zijn eentje pathetische passages in bepaalde scènes. Ik ken geen voorbeelden van scènes waarin het orgel solo speelt. Door zijn bescheiden klankvolume en opstelling leent het zich daar trouwens niet toe.

De recente geschiedenis van het orgel ken ik persoonlijk. In 1974 droeg Maurice Huismans me op het orgel te restaureren. Mijn werk beperkte zich toen tot het ontstoffen van de pijpen, want het mechanisme zelf was ontoegankelijk. In 1985 werd onder toenmalig directeur Gerard Mortier de renovatie en modernisering van de Munt aangevat. Op tien dagen tijd demonteerde ik met de hulp van verschillende Muntmedewerkers het orgel bij de Meistersinger-productie. We hadden nauwelijks de tijd om plannen uit te tekenen, foto's te nemen en al het kostbare materiaal in kisten te stoppen. Daarna moest ik zelf het idee promoten om het orgel terug op te bouwen op zijn oorspronkelijke plaats.

Archiefstukken bewezen de waarde van dit patrimonium. Bernard Foccroulle en de Regie der Gebouwen namen het ter harte om dit project tot een goed einde te brengen. Vandaag is het Schyven-orgel de enige restant van de oude, thans volledig vernieuwde toneelmachinerie. einde

Beschrijving van het orgel

Twee klavieren	C - g'''	
Pedaal	C - f'	
Koppelingen	Groot orgel - tweede manueel	
	Pedaal - groot orgel	
	Pedaal - tweede manueel	
Tongwerk	(fourniture + tongwerk)	
Algemeen tremolo		
De luiken van de zwelkast zijn verdwenen.		
Groot orgel	Montre 16' (c° - g''')	Bourdon 16'
	Montre 8'	Bourdon 8'
	Prestant 4'	Flûte 4'
	Viola di gamba 8'	Fourniture 3 rijen
	Bombarde 16'	
	Trompette 8'	
	Clairon 4'	
Tweede manuaal	Salicional 8'	Flûte harmonique 8'
	Dolce 4'	Flûte harmonique 4'
	Voix célestes 8' (c°- g''')	Doublette 2'
	Basson	Hautbois (verdwenen en wegens plaatsgebrek niet te reconstrueren)
Pedaal	Soubasse 16' (emprunt du bourbon 16')	
	Octavebasse 8' (emprunt de la montre 8')	

Opmerking

De registers die aangeduid zijn met een accolade, bestaan slechts uit een rij. Zo dient de derde do van het front 8' ook als tweede do van de prestant 4'. Niettemin worden in sommige gevallen de hoge noten gevormd door pijpen die voor elk register onafhankelijk zijn van elkaar. Hierdoor kunnen zeer veel pijpen uitgespaard worden. Dit door Schyven gepatenteerde systeem draagt de naam 'système unit'.

Zowat 54 tekeningen zijn nodig om de consument wegwijs te maken in de complexe structuur van *The Phantom of the Opera*. En dat is nog maar het papieren begin van de technische realisatie van deze megaproductie. Het geheel, uitgestald over de monsterscène van de stadsschouwburg te Antwerpen (plateau 30x30 m), is ronduit indrukwekkend. Wie ooit heeft gedacht dat dergelijke producties hier nooit aan de bak zouden komen, heeft duidelijk zonder de waard gerekend.

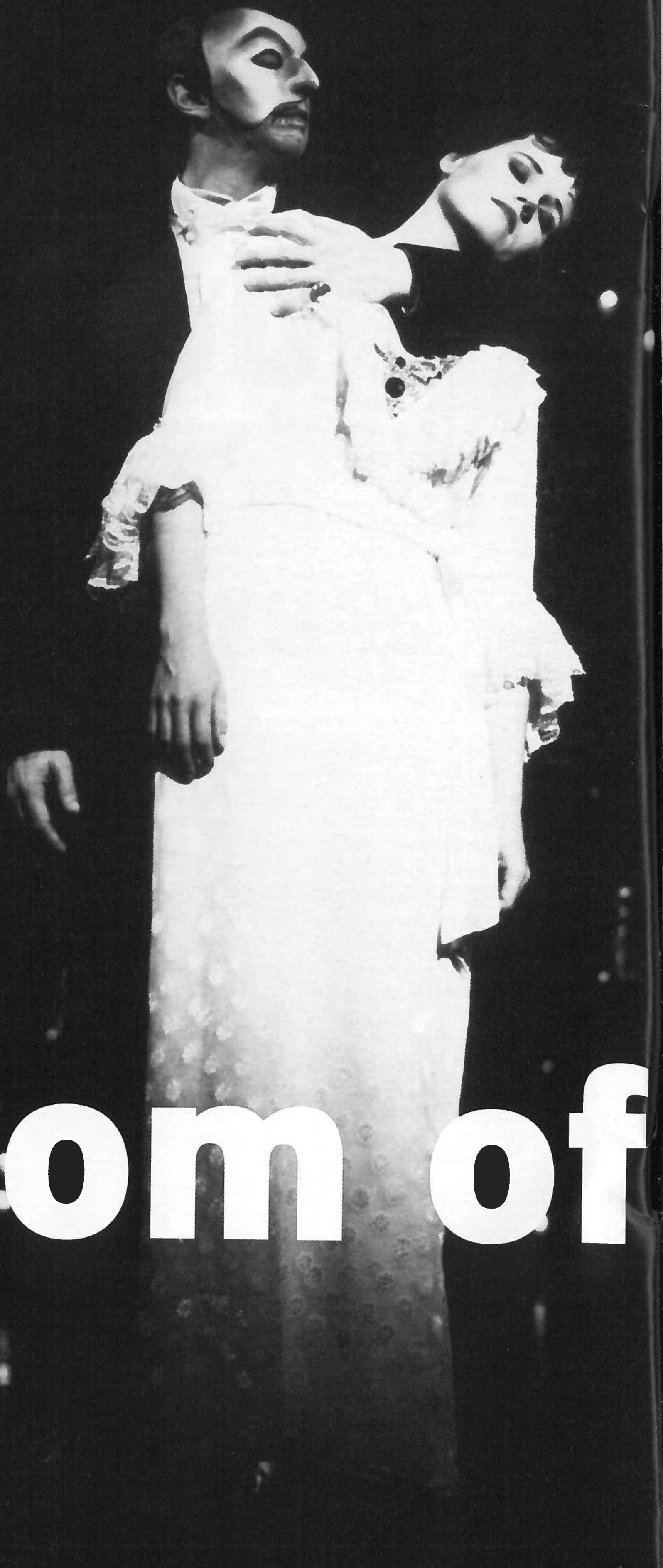

Phantom of

auteur jacques gerwouts

FOTO'S · CLIVE BARDA

Technique

THE PHANTOM OF THE OPERA

De waard is in dit geval Geert Allaert, die als het ware vanuit het niets in een paar jaar tijd heeft bewezen dat ons land rijp is voor gigantische musicalproducties. *Cats, Les Misérables* en *The Wizard of Oz* hebben de weg geëffend naar dit nog grootser project. En terwijl aan het Antwerpse Zuid een ander Allaert-project, *De Zuiderkroon*, zijn voltooiing nadert, wordt in de Stadsschouwburg gebouwd aan de grootste theateropvoering die Vlaanderen ooit heeft meegemaakt. Wanneer dit artikel verschijnt, is het bouwen alweer verleden tijd, want op 31 oktober is de monstermusical *The Phantom of the Opera* in première gegaan. ProScenium mocht een kijkje nemen achter of liever tussen de schermen van de opbouw.

Opbouw van de set

Niet minder dan 22 opliggers waren nodig voor de aanvoer van materiaal, licht- en klankmateriaal niet eens meegerekend. Met Geert Custers, technisch manager, nemen we even het lijstje door van wat er bij de productie is komen kijken.
Voor de opbouw alleen waren 44 technici in de weer vanaf 3 augustus, enkelen zelfs tot na de première om hier en daar nog kleinigheden bij te schaven. Dit leverde om en bij de 1200 setbouwdagen op.

Licht

Voor het licht waren 70 mandagen nodig om de 404 dimmers (AMT heeft er 2 x 520 en de relais zijn ook al hun eigendom) en 24 relais aan de praat te krijgen. De 11 lichtjongens en -meisjes bekommeren zich ook over de 7 rookmachines (5 technofogs, 1 minimist en 1 DF50) die per voorstelling 180 kg koudijs verorberen, de 9 pyroflashes,

Het verhaal

The Phantom vertelt het bekende verhaal van Gaston Leroux. In het Parijse operahuis schuilt een mysterieuze mismaakte man die verliefd wordt op zijn pupil Christine Daaé. Als zij haar jeugdliefde, de burggraaf Raoul de Chagny, opnieuw ontmoet en de liefdesvlam tussen de twee oplaait, neemt het spook wraak. Hij ontvoert haar naar de catacomben van de opera, met fatale gevolgen.

GEMEENTE MERELBEKE

Open Prijsvraag voor Ontwerpen – Publieke Oproep tot kandidaatstelling

Publicatie van dit volledige bericht: Proscenium nr. 12 september '99

RECHTZETTING VAN PUBLICATIE

KORTE BESCHRIJVING VAN HET PROJECT EN WEDSTRIJDTYPE
Architectuurwedstrijd in twee fazen met het oog op het bouwen van een nieuw Cultureel Centrum voor Merelbeke voor 90 miljoen BEF, exclusief erelonen en BTW. Locatie: Gemeentekern.

DE OPDRACHTGEVER
College van Burgemeester en Schepenen Gemeente Merelbeke - dienst Cultuur
Adres: Brandegems Ham 5, 9820 Merelbeke
Tel. (09) 362 33 31 - Fax (09) 362 29 81

UITERSTE DATUM EN UUR VAN INDIENEN VAN SELECTIEDOSSIER EN CONCEPTONTWERPDOSSIER
13 maart 2000 om 15u00 (i.p.v. 6 december 1999).
Alle inschrijvingen en teksten dienen opgesteld in het Nederlands en ingediend op het wedstrijdsecretariaat, Brandegems Ham 5, te 9820 Merelbeke.

Merelbeke, 8 november 1999

Namens het College van Burgemeester en Schepenen

De Secretaris wn. De Burgemeester

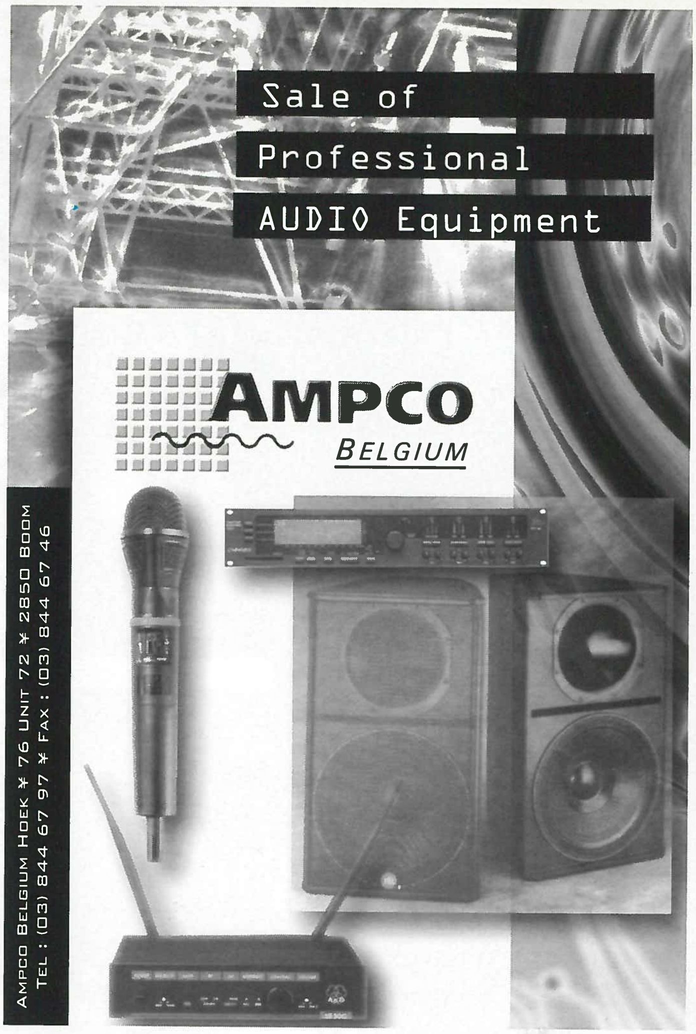

dm

MACHINECONSTRUCTIE
DE METS NV

Pr. Pattynstraat 1
8870 Izegem-Kachtem
Tel. 051/33 55 88
Fax 051/31 38 15
E-mail: de_mets@kortrijk.be

ONTWERPEN, BOUWEN EN ONDERHOUDEN

- **Beweegbare podia**
- **Podia voor discotheken**
- **Brand-schermen**
- **Rookluiken**
- **Decorliften**

REFERENTIES
- Bourla theater (Antwerpen)
- Luna theater (Brussel)
- NTG (Gent)
- Museum voor Sierkunst (Gent)

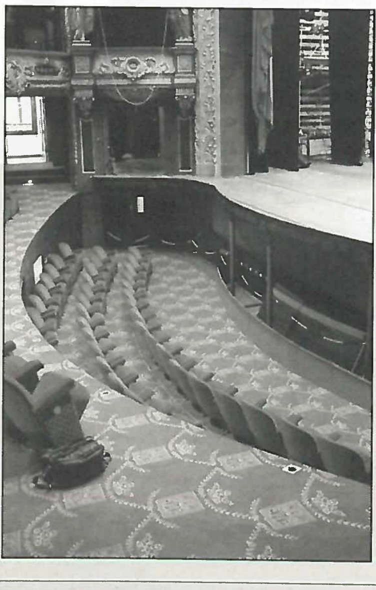

Bourla theater als orkestbak - voorpodium - zaalverlenging

D.S.S. bvba

SOUND & LIGHTING EQUIPMENT
Rent & Sale
Flight-case Industrie

- Verhuur van discobars met of zonder DJ, licht en geluid voor optredens, inrichting en onderhoud van horeca
- Fabricatie van flight-cases op maat
- Totaalorganisatie en ondersteuning van evenementen

Wilgstraat 3
9320 Erembodegem
Tel. 053/ 78 25 39
Fax 053/ 78 58 99
GSM 075/ 59 03 45

de 10 ontstekers, de vellen flashpapier (25) en de 6 flashbulbs die ten gepasten tijde voor afleiding moeten zorgen.

Verder beschikken ze nog over 38 scrollers, cloudrotators en goboturnspins, profielspots van Source Four, 6 volgspots waarvan 2 Robert Juliats 2,5 kW HMI (oorspronkelijk Supertroupers van Pani, maar vervangen door de eerstgenoemden omwille van de geluidsvriendelijkheid), 4 beamlights en 2 verplaatsbare volgspots op de scene zelf, in totaal 824 lichteenheden voor een totaal van 362 470 Watt. Dit alles wordt gestuurd door 2 Strandtafels 5.3 die via netwerk met elkaar zijn gelinkt en die werken in een full back-up-configuratie. Aan datzelfde netwerk zit ook nog een monitor vast voor de stage manager, die de cues onder zijn beheer heeft.

Geluid

Vier klankjongens, 170 mandagen, 22 zendmicrofoons (deels Senheisser, deels Brüell-Kjaer) moeten zorgen voor een goede verstaanbaarheid, en worden via een Calac j met 88 modules gecondenseerd en gestuurd via Mac. Naast de frontcluster installeerde men bovendien een Surroundsystem met 48 speakers JBL Control 1. Tenslotte werd de bestaande orkestbak voorzien van een opbouw, gefundeerd op silent blocs.

Decor

Als je bedenkt dat er in totaal 5.5 ton in de kap hangt, loop je wel voorzichtig over de Bühne. Niet minder dan 46 trekken zijn door de productie in beslag genomen, waarvan 3 elektrische. Omdat een paar decorstukjes het respectabele gewicht van 900 kg per stuk vertegenwoordigen, worden speciaal hiervoor 3 trekken hydraulisch aangestuurd. De trekken swingen aan een snelheid van 1,6 of 0,8 m per seconde op en neer. De snelheid waarmee de 450 kg zware luchter uit de zaalzoldering naar beneden dondert, zijn we niet te weten gekomen, maar ze is in elk geval indrukwekkend, en beangstigend spectaculair. Het mechanisme voor de bediening weegt dan ook niet minder dan 2,4 ton.

Hoe de 180 kaarsen plots uit het niets opduiken, berust op een eenvoudig systeem van in elkaar klikkende ronde schijfjes, bij mekaar gehouden door een veer die meteen de stroomgeleider is voor de kaarslampjes. De schijfjes worden opgedraaid via tandwieltjes, waartussen een afstandsbestuurd bootje laveert, vanuit de coulissen gestuurd door een aandachtige stage-hand via joy-stick.

Verder zijn er nog de opschuivende balkons, de automatische piano, de verdwijnspiegel, de prachtige loodzware voorgordijnen die in verschillende fronsingen worden neergezakt en weggehaald, de razendsnelle vallen (hydraulisch gestuurd), de reusachtige baltrap met erop gemonteerde figurines, gigantische kandelaars met metaalframewerk en polyesterbeelden, het bed van *il Muto*, de dakstructuur van de opera, teveel om op te noemen en alles even spectaculair.

Opvallend hierbij is de solide structuur van alle elementen. Polyester en metaal zijn de basismaterialen. Ook het overwegend gebruik van hydraulica voor de meeste effecten springt in het oog. De bouwers vonden dit het meest betrouwbare aandrijfelement, en hebben daarin ook gelijk gekregen, te zien aan de leeftijd van de voorstelling...

Mensenhanden

Verder wordt de show gesteund door niet minder dan 27 stage-hands waarvan 2 alleen maar begaan met automatisatie en 25 mensen voor kostumering en pruiken. Pain d'Anvers zorgt voor de back-stage catering voor een cast van 39 en een orkest van 26 man, zonder de mensen van de organisatie mee te rekenen. Zij zijn niet alleen verantwoordelijk voor de praktische realisatie van deze voorstelling, maar ook voor de commercialisering ervan, die dit reuzenkind levensvatbaar moet maken en houden.
The Phantom of the Opera is in ieder geval een intrigerende voorstelling. (einde)

Het ontwerpen, bouwen, onderhouden of renoveren van toneeltechnische installaties (brandschermen, elektrische of handbediende trekken, beweegbare podia, lichtbruggen, enz.) in zowel grote als kleine theaters, feestzalen, culturele centra en dergelijke kent geen geheim voor ons.

De Koninklijke Opera, de K.N.S., de Vooruit te Gent, de Spil te Roeselare en het Bourla Theater te Antwerpen zijn slechts een paar van onze realisaties.

Wenst u een informatie, studie, een vrijblijvende offerte of een bezoek aan één van onze realisaties?

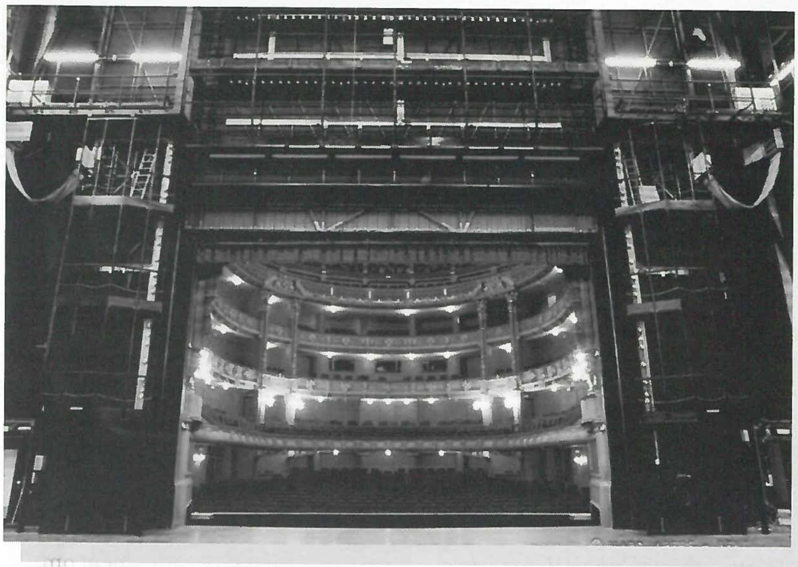

Neem contact met ons
op volgend adres:

THYSSEN DE REUS N.V.

Kaleweg 20
9030 GENT MARIAKERKE
Tel. (09) 216 65 65
Fax (09) 216 65 75

THYSSEN
GROEP

MCE 7

DT 290

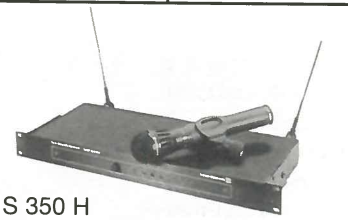

S 350 H

F 200

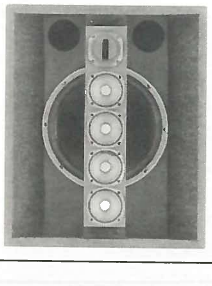

beyerdynamic

- Deze fabrikant van studio-micro's en -hoofdtelefoons met zijn stevige reputatie als leverancier van kwaliteitsprodukten stelt een nieuw gamma microfoons en hoofdtelefoons voor.
  Dit omvat "onzichtbare" theatermicro's (MCE 7), gehomologeerde en (als enige) volledig kristalgestuurde draadloze sets S 250 en S 350 (NO mechanical sound!), micro's voor scène-beluistering (SHM 22); grensvlak- en shotgunmicro's, enz.
  Het nieuwe gamma hoofdtelefoons omvat het model DT 250 en de afgeleide headsets met micro DT 280 en DT 290. Comfort en kwaliteit verzekerd!!!
- *Ce fabricant, qui a la réputation depuis longtemps de fournir des produits de haute qualité, présente une nouvelle gamme de microphones et casques. Celle-ci se compose de micros "invisibles" pour théâtre (MCE 7); de micros sans fil homologués, les seuls à être complètement pilotés par quartz et qui n'ont pas un son mécanique, le S 250 et S 350; de micros d'écoute de scène, le SHM 22; de micros de surface à gradient de pression, de micros fusils, etc.*
  La nouvelle gamme de casques comprend le modèle DT 250 ainsi que les combinaisons micro-casque dérivées, les DT 280 et DT 290. Confort et qualité assuré!

DYNACORD

- Dynacord, U allen wel bekend, omvat het complete gamma van professionele audio-produkten, zoals mengpanelen, versterkers, digitale processoren en hoogwaardige luidsprekersystemen.
  De realisatie van HiFi-weergavekwaliteit in uw theater/cultureel centrum is ons streefdoel!!!
- *Dynacord, qui n'est plus à présenter, offre une gamme complète de produits audio professionnels comme mélangeurs, amplificateurs, processeurs digi-taux et systèmes de haut-parleurs de haute qualité. La réalisation d'une qualité sonore HiFi dans votre théâtre/centre culturel est notre but!!!*

n.v. a. Prévost s.a. Houtweg 7 1130 Brussel/Bruxelles Tel.: 02/216.80.25 E-mail: sales@prevost.be

Helsinki, 19 tot 22 augustus 1999

Technology Commission OISTAT

auteur IVO KERSMAEKERS

Na Nederland mocht dit jaar Finland de *Technology Commission* ontvangen. Gelukkig blijven we de laatste jaren in Europa, want verre reizen zijn een dure grap voor mensen met een karig budget, zoals ondergetekende. In tegenstelling tot de meeste andere landen heeft de Belgische regering nog steeds weinig oog voor het belang en de internationale uitstraling van deze vergaderingen, zodat subsidies uitblijven.

Op deze editie waren vijftien landen waren vertegenwoordigd: de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Japan, Hong Kong, Zweden, Estland, Hongarije, Frankrijk, Oostenrijk, Tsjechië, Nederland, Duitsland, Canada, Finland en natuurlijk België.

Internationaal gezelschap

Het werkschema was strak en uitgebreid, maar de eerste avond werd een hartelijk weerzien met oude vrienden en een kennismaking met nieuwe collega's uit alle hoeken van de wereld. Voor de Finnen was het een goede gelegenheid om aan hun buitenlandse vakgenoten een deel van de culturele uitgangsbuurt van Helsinki te leren kennen.

De vergaderingen hadden plaats in de theateracademie, waar we hartelijk werden ontvangen door onze gastheren Keijo Koli en Timo Tuovila. Na de gebruikelijke plichtplegingen – wie is wie voor de nieuwkomers, goedkeuring van het verslag van de vorige vergadering, opstellen van een dagorde voor de eerste vergadering – staken we van wal.

De Theateratlas

De Theateratlas is het inventariseringsproject van alle theaterzalen door middel van technische fiches. Bij een rondvraag zo'n twee jaar geleden bleek dat een dergelijk initiatief al in vele landen is opgestart, maar dat het project slechts bij enkele met succes is afgerond. Andere landen beginnen er nu pas aan. Tsjechië heeft nog veel materiaal liggen van een rondvraag uit de jaren tachtig, en er is belangstelling om er verder aan te werken. In Joegoslavië is een poging gedaan om een database met technische specificaties op te starten. De Belgische database is in de uitvoeringsfase blijven steken bij gebrek aan belangstelling en fondsen.

Problemen?

Het blijkt dat de meeste projecten stranden omdat ze 'te volledig' willen zijn. Daarom vroeg de commissie zich af wat er ten minste in zo'n database moet staan. Behalve een duidelijk, correct plan en enkele maten en cijfers, is het belangrijk te vermelden waar en bij wie meer info te verkrijgen is. Iedereen was het erover eens dat een wereldwijde standaardisering van de aangeboden informatie een goed argument is om fondsen te werven voor de uitvoering van het project.
Een ander punt is het updaten en beschikbaar stellen van informatie. Algemeen wordt de wens uitgesproken om de atlas beschikbaar te stellen op internet. Ook dat is een argument om de hoeveelheid informatie niet te groot te laten worden. Links in de atlas zouden naar meer specifieke informatie voeren.
Na lange discussies en tonnen e-mails is de commissie erin geslaagd een model samen te stellen dat de internationale goedkeuring wegdraagt. Afgelopen jaar werd dit model getest in een 30-tal Belgische theaters, met medewerking van studenten van het RITS. De test bracht een aantal kinderziektes aan het licht, die werden bijgeschaafd.
Op dit moment worden de laatste bugs uit het omrekeningsprogramma gehaald dat alle maten van het metrisch naar het imperiaal stelsel moet omzetten (en omgekeerd). Zodra de technische fiche vertaald is, is het de bedoeling dat elk land zoveel mogelijk bespeelbare ruimten inventariseert en die informatie op zijn eigen website ter beschikking stelt. Zodra deze bal aan het rollen gaat, volgt meer nieuws hierover, ook op onze website.

Radiomicrofoons

Sinds de introductie van digitale radio en televisie werd de wetgeving rond het gebruik van zendmicro's en draadloze intercom internationaal aangepast. Aangezien wij ook met onze producties naar het buitenland gaan en onze theaters buitenlandse groepen ontvangen, is het noodzakelijk om op de hoogte te zijn van de reglementering en het gebruik van vreemde apparatuur.
Daarom besloot de Technology Commission van de OISTAT om de zenderwetgeving van alle landen te verzamelen en te bundelen.
De meeste landen hebben hun werk al gedaan, de Belgische wetgeving verscheen trouwens enkele nummers geleden in dit blad en is nog steeds te raadplegen op de website van de BASTT (users.skynet.be/bastt). Eerdaags zal het internationaal overzicht te bekijken zijn op de OISTAT-website (www.oistat.nl).

Standaarden en normen voor theatertechnische apparatuur

Professor Bruno Gröesel, decaan aan de universiteit van Wenen en medeopsteller van de Oostenrijkse standaarden voor mechanische uitrustingen van theaters, heeft getracht om wereldwijd alle normen hierover te verzamelen en zo tot een Europese of zelfs een ISO-norm te komen. Het blijkt echter dat in de meeste landen geen specifieke normen bestaan. Nu is de Technology Commission op zoek naar officiële instanties in de verschillende landen die zich met deze regelgeving bezig houden, zodat professor Gröesel met hen een dialoog kan aangaan.
Voor de geïnteresseerden: de Oostenrijkse normen zijn te vinden op de homepage van de ÖTHG (ook in Engelse vertaling): www.oethg.or.at, zoek onder *"Information"* en *"Normen für Bühnentechnik"*.

Het project Hong Kong

Wai-Hung Yu en Ming-Wai Yun, onze collega's uit Hong Kong, roepen de hulp en ervaring in van de commissie voor de reorganisatie van de theaters aldaar sinds Hong Kong is teruggekeerd naar het moederland China. Alle technische directiefuncties zijn daarbij overgegaan naar staatsambtenaren die van theater geen kaas hebben gegeten. Daarom zijn ze dringend op zoek naar richtlijnen, werkmethodes en taakomschrijvingen. Gezien hun korte theatergeschiedenis staan die zaken bij hen nog maar amper in de kinderschoenen. Verscheidene leden van de Technology Commission bieden graag hun hulp aan. Verder wordt er in de nabije toekomst een uitgave van de Chinese versie van Theatre Words gepland.

Evaluatie van de PQ '99

Ondanks de organisatorische problemen kon het randprogramma een succes genoemd worden. Vooral de con-

De Opera van Helsinki

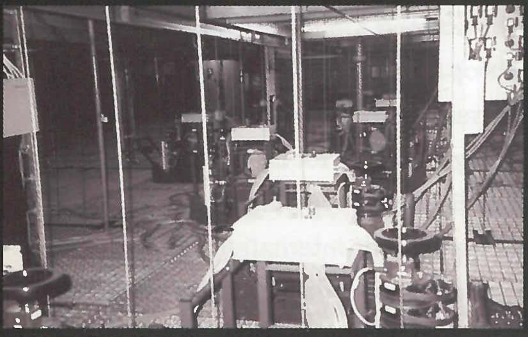

Helsinki City Theater Punttrekken

frontatie van studenten scenografie met technische problemen is een initiatief dat om uitbreiding vraagt.

Nieuwe voorzitter

Om de vier jaar kiest de commissie een nieuwe voorzitter, zo ook weer dit jaar. Vanaf nu leidt de sympathieke Canadees John Mayberry de vergaderingen, de Nederlander Louis Janssen en de Oostenrijker Bruno Gröesel assisteren hem als ondervoorzitters.

Randactiviteiten

Gelukkig is het niet alleen vergaderen en werken op zo'n commissiebijeenkomst. Onze Finse collega's nodigden ons uit naar een authentieke Finse sauna, houtgestookt en gelegen midden in de natuur. Daar werd het voorstel geopperd om voortaan, voor de goede sfeer, minstens één vergadering naakt door te brengen, en elkaar bij die gelegenheid te slaan met bussels twijgen.

Er was ook tijd om een uitgebreid technisch bezoek te brengen aan het vernieuwde Helsinki City Theatre, waar we werden rondgeleid door Keijo Koli, technisch directeur, en Bernard Schweinberger, ingenieur van Waarner Biro, die de verbouwingen heeft geleid. Het theater heeft een zeer grote zaal met draaischijf en hefpodia, en twee vlakke-vloer-theaters, alle uitgerust met uitgebreide technische voorzieningen. Grote hout-, metaal-, schilder- en kostuumateliers zijn samen met de repetitieruimten in hetzelfde gebouw ondergebracht.
Vooral indrukwekkend was de precisie en de geruisloosheid waarmee zowel de geautomatiseerde trekkenwand als de punttrekken hun werk deden. We hadden er dan ook geen problemen mee dat de firma Waagner Biro ons uitnodigde op een slotdiner in een typisch Laplands restaurant. einde

BAS
e-mail
website http://users
nieuw

Lichtdag

In het kader van onze bijscholingscursussen organiseren BASTT samen met FEVECC een **Lichtdag** in de Gentse KNS. Deze cursusdag vindt plaats op **3 februari 2000** en wordt geleid door Jaak Vandevelde.
De locatie en periode werden bepaald in functie van de productie *Peter Pan* die op dat moment daar loopt. Niet alleen gaat het hier om een spectaculaire musical, maar tevens valt er qua licht heel wat te beleven!
De agenda ziet eruit als volgt:

10 u. Ontvangst met koffie
10.30 u. Algemene principes van belichting in functie van een gegeven productie
Keuze van armaturen in functie van de gevraagde effecten.
12 u. Lunch in het foyer van de KNS
Tomatensoep
Konijntje met pruimen (specialiteit van het huis)
Assortiment gebakjes
13 u. Peter Pan, toepassingen van bewegend licht en waarom.
aansluitend Rondvraag
nadien Ieder zijn meug

Deelname in de onkosten:

leden	900 BEF
niet-leden	1 000 BEF

Inschrijven kan tot 15 januari door uw deelnamegeld te storten met vermelding van "Lichtdag Gent", uw naam en het aantal personen op rekening van BASTT vzw: 402-5525161-38.

tt@skynet.be
ynet.be/bastt

De **BASTT-T-shirts** hebben succes. Wie er nog geen heeft, kan er nog bestellen op het secretariaat met de vermelding van de maat (L, XL, XXL), het aantal gewenste exemplaren en leveringsadres.

Kostprijs bij afhaling	330 BEF/stuk
Kostprijs bij toezending	430 BEF/stuk

Te storten op rekeningvan BASTT vzw: 402-5525161-38

Basiscursus elektriciteit

Deze cursus is bestemd voor technici die geen scholing hebben genoten op elektrisch gebied. Hij kan ook beschouwd worden als een inleiding op de *Basiscursus theatertechniek* die volgend jaar opnieuw plaatsvindt in het Dommelhof in Neerpelt.

De **basiscursus elektriciteit** is bedoeld om de cursisten te helpen bij het verwerken van de theoretische vakken. Deze cursus kan ook een aanzet zijn om zich verder individueel bij te scholen door zelfstudie of via het avondonderwijs voor volwassenen.

Kort overzicht van de leerstof:
- Samenstelling van de stof, geleiders, elektrische stroomkring, grootheden, wet van Ohm
- Weerstand van geleiders, wet van Pouillet, serieschakeling
- Parallelschakeling, vermogen, arbeid, rendement
- Universeel meettoestel, wet van Ohm d.m.v. metingen (serie- en parallelketen)
- Gemengde keten, Joule-effect (toepassingen en metingen), lichtschakelingen, foutzoeken
- Beveiligingen, draaddoorsneden, opsporen van verliezen, veiligheidsnormen bij het werken aan en het herstellen van elektrische installaties.

Wij stellen dit cursuspakket voor op twee plaatsen: Antwerpen en Waregem. Beide cursussen worden georganiseerd door BASTT in samenwerking met FEVECC.

1 Antwerpen

De cursus is gespreid over 5 sessies, zowel theorie als praktijk. De vijfde sessie is bestemd voor een examen. De lessenreeks is inhoudelijk sterk geconcentreerd. Om het assimileren te bevorderen, wordt er ook gewerkt met (huis)taken.

Plaats en data:
- **SIVO**, Grote Steenweg 226, 2600 Berchem

woensdag 19 januari 2000
van 8 tot 12.30 u.
woensdag 26 januari, 2 en 9 februari
van 8 tot 17 u.
- **Cultureel Centrum Luchtbal**
Columbiastraat 110, 2030 Antwerpen

woensdag 16 februari 2000
van 8 tot 17 u.

Inschrijving:
- te attesteren uren (1x4) + (4x8) = 36 uren
- maximum aantal inschrijvingen 12
- lesgevers Luc Van Casteren
Dany Vergauwen
- cursusbijdrage
5000 BEF voor BASTT-leden
(werkjaar 2000)
6000 BEF voor niet-leden
- In de SIVO zijn er warme maaltijden te verkrijgen, in CC Luchtbal lunchpakket meebrengen.

Inlichtingen en inschrijvingen op het
BASTT- secretariaat
tel. (02)215 08 52
fax (02)241 44 76
e-mail bastt@skynet.be

2 Waregem

De cursus is gespreid over zes sessies. De eerste drie lessen behandelen de theorie, de andere drie zijn praktijklessen die plaatsvinden in een lokaal van het Vrij Technisch Instituut van Waregem. De zevende sessie is bestemd voor een examen. De lessenreeks is inhoudelijk sterk geconcentreerd. Om het assimileren te bevorderen, wordt er gewerkt met (huis)taken.

Plaats en data:
- theorie **woensdag 5, 12 en 19 april 2000**
in **De Schakel**
- praktijk **woensdag 26 april, 3 en 10 mei 2000**
in het **VTI** van Waregem
- examen op **woensdag 17 mei 2000**
Geslaagden krijgen een attest.
Alle lessen lopen van 14 tot 18 uur.

Inschrijving:
- Voor persoonlijke bijscholing kunnen er 28 uur in rekening gebracht worden. Mensen die enkel en alleen komen om hun aantal uren vorming op te trekken, zijn niet welkom.
- Het maximum aantal cursisten is 18 personen. Er wordt gewerkt met een wachtlijst.
- cursusbijdrage
5000 BEF voor BASTT-leden
(werkjaar 2000)
6000 BEF voor niet-leden

Inschrijven kan uitsluitend via:
CC De Schakel
Frank D'haene
Schakelstraat 8
8790 Waregem
Inlichtingen tijdens de kantooruren:
(056)62 13 40

Basiscursus theatertechniek voor professionelen

In 2000 organiseert BASTT voor de elfde maal een **cursus theatertechniek**. Vanwege de grote vraag richten wij deze cursus nu jaarlijks in. We blijven op onze eerste stek, het Dommelhof in Neerpelt, en wel **van maandag 5 juni tot en met vrijdag 9 juni 2000**.
De hoofdlijnen van de cursus zijn de theoretische en praktische grondslagen van de algemene theatertechniek, geluids- en belichtingstechniek, veiligheid, speciale effecten, productieproblemen en de structuur van het theater in Vlaanderen. We voorzien ook enkele demonstraties.
Het wordt een zwaar uurrooster, dagelijks van 9 tot 22 uur (46 uren in totaal), maar enthousiasme en interesse van de deelnemers garanderen een prima resultaat. De docenten zijn ook deze keer theaterpractici met jarenlange ervaring in het vak. De cursisten moeten bij voorkeur in het theatertechnisch beroep staan. Als er plaatsen open blijven, zijn ook amateurs welkom.
Cursisten die geen of weinig elementaire kennis hebben omtrent elektriciteit raden wij aan zich vooraf te documenteren of een cursus elektriciteit te volgen. (info zie bijlage)

Het cursusgeld bedraagt 15 000 BEF voor BASTT-leden, niet-leden betalen 20 000 BEF. Een voorschot van 3 000 BEF dient gestort te worden voor 1 mei 2000, het saldo voor 1 juni 2000, op het rekeningnummer 880-379441-42 met vermelding "BASTT-cursus 2000".
Wacht niet te lang met uw inschrijving, er zijn al verschillende aanvragen en het deelnemersaantal is onherroepelijk beperkt tot 36.
In het cursusgeld is inbegrepen:
- het lessenpakket
- vier overnachtingen in Dommelhof
- ontbijt, middagmaal, avondmaal en tweemaal per dag koffie.

Inlichtingen en inschrijvingen op het
BASTT- secretariaat
tel. (02)215 08 52
fax (02)241 44 76
e-mail bastt@skynet.be

Opleiding Theatertechniek
de Theaterschool
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten

INFORMATIE-ZATERDAGEN
22 januari 2000
26 februari 2000
25 maart 2000

14.00 uur - 16.00 uur
Jodenbreestraat 3 Amsterdam

informatie: +3120 - 527 76 20
e-mail: info.theatech@the.ahk.nl
www.ahk.nl/the/ott

Sale of
Professional
AUDIO Equipment

AMPCO BELGIUM

- PASKLARE OPLOSSINGEN VOOR ELK PROJECT
- ADVIES, ONTWIKKELING, REALISATIE
- TECHNISCHE ONDERSTEUNING EN OPVOLGING
- BEKABELING
- AKOESTISCHE STUDIES
- EXCLUSIEVE DISTRIBUTIE AMPCOPRODUCTEN

AKG
A.R.T.
ASL
BSS
CREST Audio
DDA
MARTIN Audio
MIDAS
RENKUS-HEINZ

AMPCO BELGIUM HOEK ¥ 76 UNIT 72 ¥ 2850 BOOM
TEL : (03) 844 67 97 ¥ FAX : (03) 844 67 46

DECORWEEFSEL

ARLITEX n.v.
DOEK!
brede weefsels voor dekor
tissus grande largeur pour décor
Doorniksesteenweg 151 · 8580 Avelgem
tel. 056/64 89 28 · fax 056/64 89 30

GORDIJNEN

VARIATEX
Theatertextiel
Eigenaarsstraat 17
2300 Turnhout
Tel./Fax (014) 41 72 73

KLANK EN LICHT

SONO SIA INDUSTRIES ANTWERP
Totale technische logistiek voor evenementen zowel huur als aankoop
Belichting en geluidssystemen
podia, decor
Mortelsesteenweg 41 • 2540 Hove
Tel. 32 (3) 454 32 03 • Fax 32 (3) 454 32 04
E-mail SIA@Pandora.be

KLANK EN LICHT

BVBA sonoro audio services
Verhuur van concertinstallaties
!! NIEUW !!
Verhuur repetitieruimte 300 m²
Pierre Leconte
Klokkestraat 84
2570 Duffel
Tel.: 015/32 27 46
Fax: 015/32 27 47

ProSpot-bon

Gelieve deze bon op te sturen of te faxen naar

Making Magazines
Baudelostraat 29
9000 Gent
fax **09-233 80 87**

Rubriek
Firma
Naam
Adres
Postcode Gemeente
Tel. Fax
BTW Handtekening

Ik bestel **4 opeenvolgende inlassingen** onder **ProSpot.**

Prijs per inlassing	**2.000 BF** ex.BTW
4 inlassingen	**8.000 BF** ex.BTW
+ magenta	**500 BF**/inlassing

☐ Ik wens een steunkleur (magenta-rood)

De advertenties worden per inlassing gefactureerd (Buitenland +500 BF per factuur)

☐ Het materiaal wordt opgestuurd tegen de 1ste van de maand voor verschijning

☐ Gelieve mij te contacteren in verband met advertentiemateriaal

versl
ag

Antwerpen, september 1999
OISTAT Scenography Commission Meeting

auteur rose werckx

Dat de bijeenkomst van de Commissie Scenografie van de OISTAT toch nog kon plaatsvinden in Antwerpen is hoofdzakelijk te danken aan het initiatief en de inzet van Jerôme Maeckelbergh en zijn echtgenote Christa. Omwille van de financiële beperkingen hadden ze een low-budget programma uitgedokterd en hun huis opengesteld voor onthaal en logies van de meeste gasten. Terwijl Jerôme de vergaderingen en diverse bezoeken organiseerde, was Christa in de weer om slaapgelegenheid te creëren en het welkomstdiner te bereiden.

Van 29 september tot 4 oktober zakten zowat dertig ontwerpers af naar Antwerpen. Ze vertegenwoordigden zestien landen: Chili, Duitsland, Estland, de Filippijnen, Frankrijk, Groot-Brittannië, Israël, Japan, Joegoslavië, Korea, Nederland, Slovakije, Tsjechië, de Verenigde Staten, Zweden en gastland België. Naast de meetings voor commissieleden omvatte het programma ook activiteiten voor een ruimer publiek.

ADB-TTV Technologies verwelkomde de deelnemers op een sympathieke manier in haar studio te Zaventem en sponsorde een theatertrip naar Brussel en Gent voor een bezoek aan de Muntschouwburg, de Vooruit, de Minard en de KNS. Van de wandelingen werd gebruik gemaakt om ook iets anders van de stad te laten zien, zoals de Sint-Hubertusgalerijen en de Grote Markt in Brussel en het Gentse Sint-Baafs. Daar eindigde ook de 'sneukeltocht', een geleid bezoek langs handelszaken van Gentse specialiteiten, waar allerlei lekkers kon worden geproefd. Dit initiatief van Jacques Berwouts werd door iedereen fel 'gesmaakt'.

In Antwerpen bestond de agenda uit een officiële ontvangst op het stadhuis door Schepen van Cultuur Eric Anthonis en een bezoek aan de Bourla, het Rubenshuis en de Stadsschouwburg, met een voorstelling van *Fietsen* door Het Paleis.

Studio Herman Teirlinck opende zijn deuren voor een symposium onder de titel "Theatre and Design today. Does Scenographer need to become Director?" Het panelgesprek werd voorafgegaan door een bespreking van de tentoongestelde werken van de studenten Theatervormgeving, in aanwezigheid van studenten en docenten. Het was een welgevuld en boeiend programma, waarop we in het volgende nummer van ProScenium uitvoerig zullen terugkomen.

Deelnemers voor "The Dark Night"

Sight-seeing in Antwerpen

boeken

Introduction à l'enrégistrement sonore

Het boek volgt het productieproces van de opname en geeft achtereenvolgens de verschillende technieken van klankopname en -weergave, met praktische toepassingen zoals het gebruik van microfoons, localisatie en ruimtewerking van het geluid, mixage en achtergrondgeluiden. De meeste problemen worden concreet behandeld: stemopname, muziekinstrumenten van een symfonisch orkest of van een rockgroep, enz.
Tegelijk een theoretische en praktische benadering om het opnemen van geluid beter te begrijpen en te beheersen.

door G. Alkin
Eyrolles, 1999, 332 blz.
Prijs 170 FF

Guide pratique du mixage, sonorisation et enrégistrement

Na een hoofdstuk gewijd aan de basisprincipes van auditieve perceptie, behandelt de auteur de verschillende kabelaansluitingen en de basistechnieken van geluidsmenging.
Op het einde van het boek vindt de lezer tal van voorbeelden van opnames en mixage van groepen van twee, vier of zes muzikanten met suggesties over correctie en balans
Een prachtige gids met eenvoudige technieken.

door L. Haidant
ETSF, september 1999
15x24, 131 blz.
Prijs 98 FF

agenda

AGENDA - BEURZEN IN 2000		
12 - 15 januari	Visions of the future	San Diego (California)
24 - 26 januari	Vakbeurs Theatertechniek	Den Haag
1 & 2 februari	Kon Techplus	Mannheim
6 - 9 februari	Siel 2000	Paris
25 & 26 februari	World of Events 2000	Wiesbaden
17 - 20 maart	SIPI 2000 (Salon International des Professions de l'Image)	Paris
26 - 29 maart	GTB 2000	Rimini
12 - 16 april	Prolight & Sound	Frankfurt
23 - 25 mei	Expolatina	Miami Beach
1 juni - 31 oktober	Expo	Hannover
16 - 18 september	Cinec 2000	München

Doeken in het theater

door Frits van den Haspel
met illustraties van Benno de Vries
ISBN 90 6403 557 1

Hoewel iedereen die op de scène zijn vak uitoefent er dagelijks mee in contact komt, was het werken met doeken in het theater nergens goed omschreven. Het hoe en waarom wordt nog steeds mondeling van de ene generatie op de andere overgedragen. Dit kan leiden tot onduidelijkheden, misverstanden en verlies van gegevens. Het doel van dit boek was dan ook informatie te verzamelen en ervaringen te bundelen.

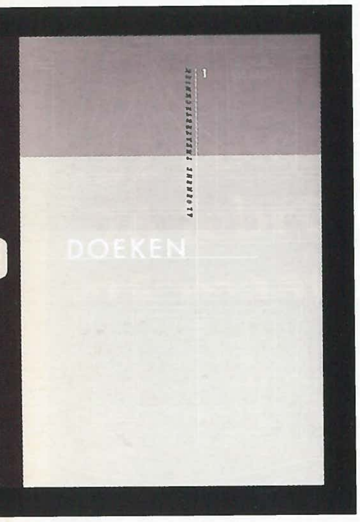

Het begint met enkele hoofdstukken over de verschillende vezels, fabricagemethodes, productnamen, gazen en veredeling en behandeling van doeken. Zo komen we te weten welke stoffen in aanmerking komen voor wat, hoe lang en hoe breed ze gemaakt kunnen worden en waarom, in welke richting je ze moet ophangen, wat het verschil is tussen fluweel en velours, hoe ze vlamdovend en schoongemaakt kunnen worden en wat de gevolgen daarvan zijn. Ook aan kunststoffen, folies en etikettering wordt aandacht besteed. Al deze informatie is op gericht de theaterpraktijk. Hierna begint een serie hoofdstukken over afwerking, ophanging, opspanning en bewegingen van doeken. Er wordt een poging gedaan om tot internationale symbolen te komen, te gebruiken in technische en ontwerptekeningen. De tekeningen van Benno de Vries werken hierbij zeer verhelderend. Tot slot behandelt het boek het opplooien, opbergen, verpakken, markeren, onderhoud en bewaren van doeken. Telkens technieken die van soort tot soort stof kunnen verschillen.
De volledigheid en duidelijkheid van dit boekje maken het tot verplichte literatuur, zowel voor de student theatertechniek als voor wie al jaren met theaterdoeken in de weer is.
Het is de bedoeling van de uitgever om binnen afzienbare tijd meer uitgaven te realiseren. De eerstvolgende zal gaan over "Vloeren".
Het boekje is een uitgave van de VPT en International Theatre & Film Books. Om "Doeken" te bestellen, kunt u een bedrag storten van 780 BEF (600 BEF per boek en 180 BEF verzendkosten per boek) op Postcheque-rekeningnummer 000-1635615-01 (op naam van Vereniging voor Podiumtechnologie te Amsterdam), met vermelding "Doeken" en uw adres.

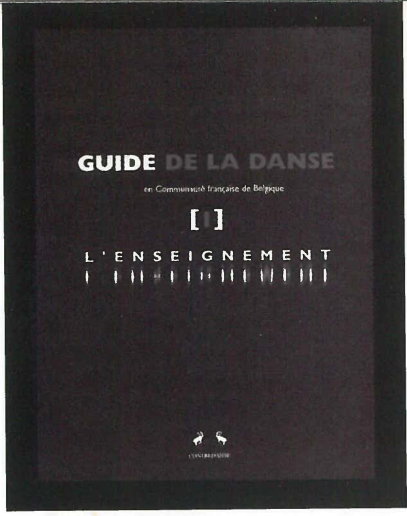

Onderwijs en dans

Contredanse publiceerde onlangs het eerste nummer van een serie: *Guide de la danse en communauté française de Belgique - l'Enseignement*. Het is een duidelijke gids waar geïnteresseerden antwoord vinden op hun vragen in verband met dansscholen, cursussen, professoren, stages,... Zo'n 350 referenties! Een kleine rubriek vermeldt ook de Nederlandstalige scholen. Het praktische boekje telt 150 pagina's.

Verkrijgbaar bij de boekhandelaar of te bestellen bij **Contredanse**
Vlaamsesteenweg 46
1000 Brussel
tel. (02)502 03 27
fax (02)513 87 39
Prijs 380 BEF

William Forsythe: Improvisation Technologies
A Tool for the Analytical Dance Eye
ZKM/Zentrum für Kunst und Medientechnologie Karlsruhe

De choreografieën van Forsythe spreken een eigen taal, die begrippen als lichaam, ruimte, tijd en beweging opnieuw definieert.
In 1994 ontwikkelde hij samen met het ZKM een interactieve computerinstallatie *"Improvisation Technologies"*, een soort 'digitale dansschool' als trainingsinstrument voor de Frankfurter Compagnie. Intussen heeft Forsythe dit instrument verder ontwikkeld met een publikatie van ZKM digital arts edition. In meer dan 60 videohoofdstukken wordt men geconfronteerd met de belangrijkste principes van zijn bewegingstaal. De acts worden becommentarieerd door Forsythe zelf.

Deutsches Tanzarchiv Köln/
SK Stiftung Kultur
cd-rom (Engels) met begeleidende tekst 64 blz. (Duits - Engels) voor Mac en Windows.
ISBN 3-7757-0850-2
Hatje Cantz Verlag,
Ostfildern 1999
Prijs 58 DEM

Ombres et lumières

Een reflectie over de visuele waarneming van geometrische en architectonische objecten. Het boek analyseert de wijze waarop wij die objecten waarnemen als resultaat van de lichtinval en onderzoekt de mogelijkheden om dezelfde effecten te reconstrueren in een grafische voorstelling door gebruik te maken van verschillende procedés.

door J.P. Jungmann
La Vilette, 1995, 148 blz.
Prijs 180 FF

Spielstätten der Schweiz - Scènes de Swisse - Luoghi teatrali in Svizzera
Historisches Handbuch

Zwitserland was in de 18e en de 19e eeuw het trefpunt van Duitse, Franse, Italiaanse en Zwitserse regisseurs en theatergroepen. Het boek bevat documentatie over 137 steden en gemeenten met 314 speelruimtes waar 527 regisseurs gewerkt hebben. Elke vermelding gaat gepaard met een literatuurverwijzing met bronnen.
De gebouwen worden aangeduid met bouwdatum, naam van de architecten, data van de verbouwingen in de loop van de tijd voor zover bekend, beschrijving van vorm en afmetingen van de scène. Tevens wordt verwezen naar de actuele toestand van de betreffende theatergebouwen.

Simone Gojan
Chronos Verlag, Zürich 1998
gebonden, 654 blz. met talrijke afbeeldingen en tekeningen.
ISBN 3-905312-88-3
Prijs 99 DEM

A practical Guide to Stage Lighting

Steven Louis Shelley
Oxford, Focal Press, 1999
280 blz., paperback,
geïllustreerd met lijntekeningen
ISBN 0240803531
Prijs *f* 75,95

Scenic Art for the Theatre History, Tools and Techniques

Susan Crabtree, Peter Beudert
Oxford, Focal Press, 1999
300 blz., paperback, geïllustreerd
ISBN 0240801873
Prijs *f* 109,45

...én UHF kwaliteit voor VHF prijzen!

De populaire Evolution serie, die wij recent introduceerden, is een waar succes gebleken. Topkwaliteit zoals u reeds vele jaren van Sennheiser kent, tegen uitermate scherpe prijzen. Hieraan hebben wij nu een unieke lijn toegevoegd, de Evolution wireless Series. **Draadloze microfoons van absolute topkwaliteit.**

- UHF op officiële frequenties te gebruiken
- Hoogwaardige "Full Metal" behuizing staat garant voor optimale duurzaamheid
- Handheld, bodypack en plug-on zenders bieden u maximale bewegingsvrijheid
- Sets met stationaire en portable (ENG) ontvangers
- Compleet In Ear Monitoring systeem verkrijgbaar voor slechts Bfr 27350,- / fl 1475.- excl. BTW
- Complete gitaarsystemen en 3 keuze mogelijkheden van de microfoon

SENNHEISER

evolution
The Microphone Series

Sennheiser Belux bvba, Industrie Asse 3, n° 11, bus 51, 1731 Zellik, Tel: +32(0)2/466 44 10, Fax: +32(0)2/466 49 20
Sennheiser Nederland BV, Televisieweg 62, 1322 AM Almere, Postbus 50050, 1305 AB, Tel: +31(0)36 535 84 44, Fax: +31(0)5358499

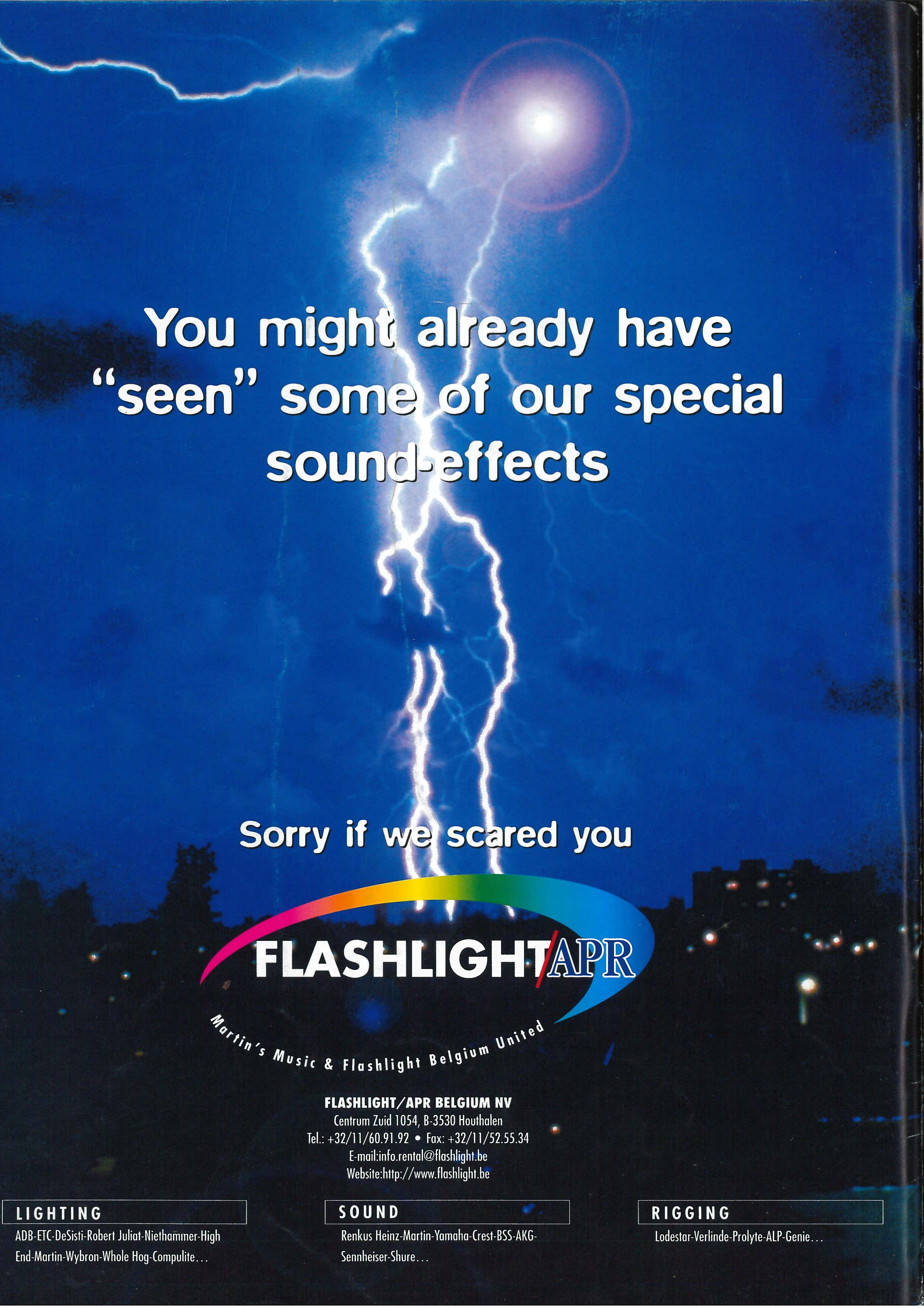
You might already have "seen" some of our special sound-effects
Sorry if we scared you
FLASHLIGHT/APR
Martin's Music & Flashlight Belgium United
FLASHLIGHT/APR BELGIUM NV
Centrum Zuid 1054, B-3530 Houthalen
Tel.: +32/11/60.91.92 • Fax: +32/11/52.55.34
E-mail:info.rental@flashlight.be
Website:http://www.flashlight.be
LIGHTING
ADB-ETC-DeSisti-Robert Juliat-Niethammer-High End-Martin-Wybron-Whole Hog-Compulite...
SOUND
Renkus Heinz-Martin-Yamaha-Crest-BSS-AKG-Sennheiser-Shure...
RIGGING
Lodestar-Verlinde-Prolyte-ALP-Genie...